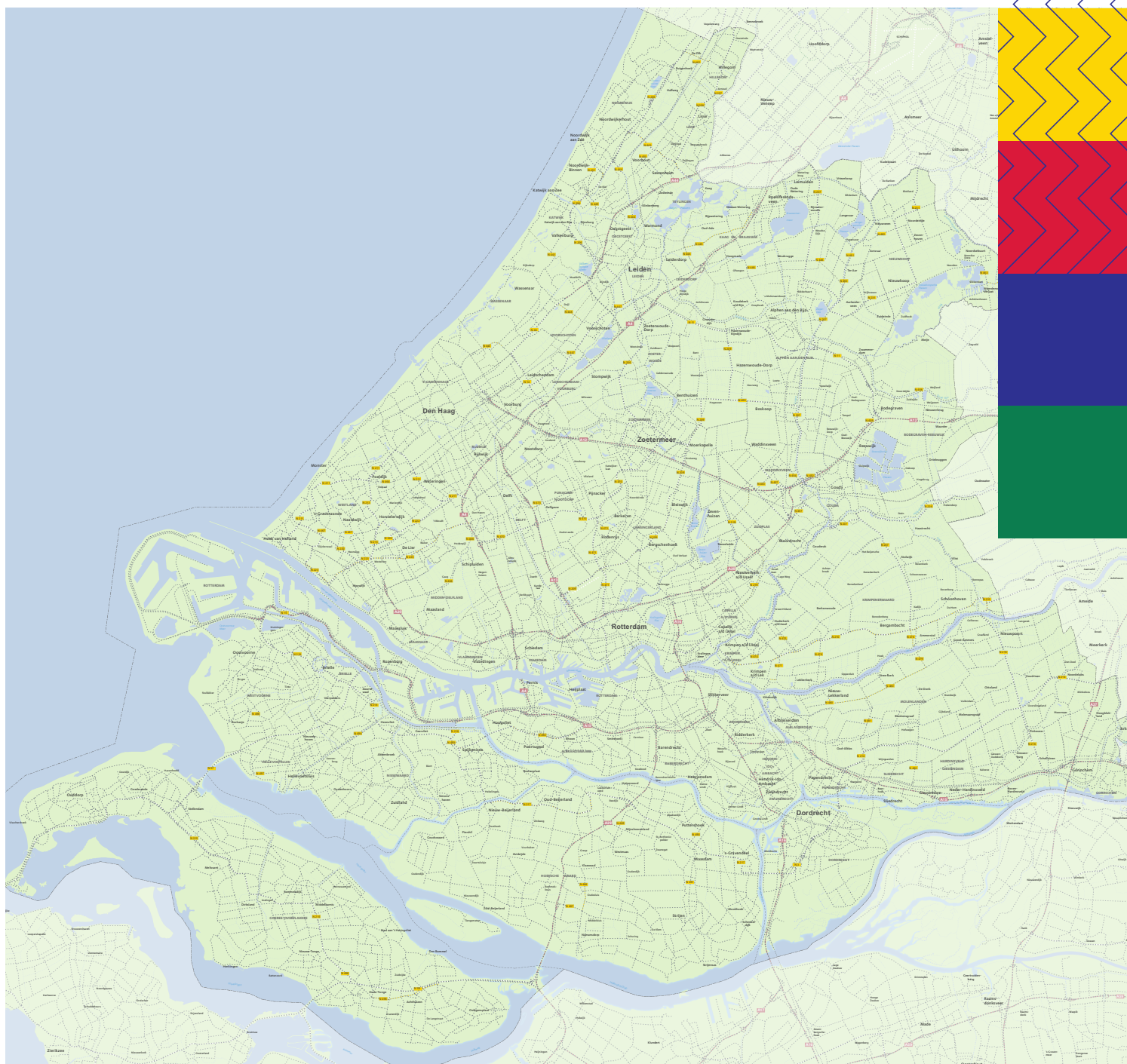

Rapportage programma Beter Bestuur 2022

December 2022

provincie
Zuid-Holland

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	3
2. Inleiding	5
2.1 Raadsverkiezingen 2022	6
2.2 Prangende kwesties	6
3. Programmaliijnen	8
3.1 Effectief en Presterend	9
3.2 Responsief en Verbonden	10
3.3 Robuust en Integer	11
3.4 Lerend en Innoverend	12
3.5 Conclusies programma	13
4. Rapportage per deelgebied	14
4.1 Holland Rijnland	15
4.1.1 Duin- en Bollenstreek	16
4.1.2 Leidse Regio	17
4.1.3 Rijn- en Veenstreek	18
4.2 Midden-Holland	20
4.3 Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH)	21
4.3.1 Haaglanden	21
4.3.2 Rotterdamse regio	25
4.3.3 Voorne-Putten	27
4.4 Zuid-Holland Zuid	28
4.4.1 Drechtsteden	29
4.4.2 Alblasserwaard	30
4.4.3 Zuid-Hollandse Eilanden	31
Bijlage Actielijst en programmaliijnen	34

1. Aanleiding

Op 22 september 2020 stelde het college van Gedeputeerde Staten het programma Beter Bestuur vast. Op 16 februari 2022 is de Voortgangsrapportage daarvan besproken in Provinciale Staten.

Voor u ligt de rapportage over de inzet vanuit het gehele programma gedurende de afgelopen jaren. Met deze rapportage geeft het college invulling aan de in de Statencommissie Bestuur, Maatschappij en Middelen van 16 februari jl. gedane toezegging te rapporteren over het gehele programma en de bestuurlijke ontwikkelingen in de regio.

De rapportage bestaat uit drie hoofdstukken:

1. inleiding;
2. een rapportage van het programma per programmalijn en
3. de bestuurlijke ontwikkelingen per gebied.

De terugblik op het programma op actieniveau vormt de bijlage.

Op het moment dat ons college verslag doet aan Provinciale Staten (PS) over onze activiteiten op het gebied van de Kwaliteit van het Openbaar Bestuur is het pas twee jaar geleden dat wij het programma Beter Bestuur vaststelden. Het lijkt echter een eeuwigheid geleden.

In dit programma dat wij aan PS in 2020 toestuurd stonden de gevolgen van de coronapandemie nog centraal. Daarbij werd het woord crisis niet geschuwd. Toch was de toon van dit stuk gematigd positief. De uitdagingen die we beschreven waren fors, maar we hadden de indruk dat het openbaar bestuur de handschoen kon opnemen.

In de voortgangsrapportage die wij eind 2021 aan PS toestuurd was die toon al veranderd. Wij wezen op het – mede door de Toeslagenaffaire en de langdurige en incidentrijke kabinetsformatie – drastisch dalende vertrouwen van de inwoners in het politiek bestuur. Wij uitten ons vertrouwen dat deze afname geen structureel karakter zou hebben.

In 2022 staat dit vertrouwen onder druk.

Geconfronteerd met de gevolgen van een niet te voorziene oorlog in het Oosten van Europa, de niet alleen daaraan te wijten energiecrisis, een torenhoge inflatie en dalende koopkracht, een weinig indrukwekkende aanpak van het asielvraagstuk en de gevolgen van de gaswinning in Groningen en een jaar van protesten tegen de stikstofaanpak, lijkt het woord "crisis" de enige stabiele factor in ons dagelijks nieuws te zijn geworden. Er is wel sprake van enige taalvervuiling, want veel van genoemde vraagstukken zijn ons niet bij heldere hemel overkomen, maar het gevolg van te langdurig uitgestelde maatregelen om deze "crises" te voorkomen.

In het recentste onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau lezen wij dat de helft van de Nederlandse inwoners het vertrouwen in de overheid heeft verloren, vooral ook doordat men de indruk heeft dat het openbaar bestuur nauwelijks in staat blijkt deze "crises" het hoofd te bieden. Ook in het Webinar van het Centrum voor Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel van juni jl. nemen de vijf betrokken hoogleraren onomwonden het woord "vertrouwenscrisis" in de mond om de relatie tussen overheid en inwoners te omschrijven.

Dit alles ontstijgt uiteraard de invloed van het provinciaal bestuur van Zuid-Holland. Het heeft echter wel repercussies voor de omstandigheden waarin wij kunnen werken aan de provinciale kerntaak: de Kwaliteit van het Openbaar Bestuur. De urgentie van dat werk is alleen maar toegenomen.

In de navolgende hoofdstukken kunt u lezen welke zaken en taken wij in dit kader de afgelopen jaren – samen met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties in onze provincie – hebben uitgevoerd. Ook richten wij – met inachtneming van de komende Statenverkiezingen – de blik op de uitdagingen die ons in de nabije toekomst te wachten staan.

2. Inleiding

Het lijkt aan het eind van 2022, als de ene "crisis" voortvarend over de andere heen rolt, bijna overmoedig om nog iets positiefs te zeggen over de staat van het openbaar bestuur. En toch stellen wij met tevredenheid vast dat de programmatische aanpak die wij met Beter Bestuur zijn gestart goed werkt. De vier begrippenparen die wij samen met de gemeenten en waterschappen in Zuid-Holland als uitgangspunten voor goed openbaar bestuur hebben benoemd zijn naar oordeel van onze bestuurlijke partners niet alleen analytisch juist, maar blijken in de praktijk goed hanteerbaar als handelingslijnen. Samen met onze bestuurlijke en maatschappelijke partners constateren wij dat de provincie Zuid-Holland als lerend netwerk is versterkt. Wij zien ook elders in het land enige navolging van deze aanpak.

Hieronder geven wij aan wat wij in het kader van de vier uitgangspunten/handelingslijnen hebben opgepakt en uitgevoerd. Daarna belichten wij de ontwikkelingen in de diverse gebieden/regio's van Zuid-Holland. In deze inleiding gaan wij in op enkele meer algemene vraagstukken.

2.1 Raadsverkiezingen 2022

In de eerste plaats is dit een goed moment om terug te blikken op de verkiezingen voor de gemeenteraden in onze provincie. De opkomst bij deze verkiezingen was net als elders in het land schokkend laag. Onderzoek levert geen duidelijke oorzaken op. Het lijkt vooral een kwestie van een algemene afname van vertrouwen bij inwoners in het openbaar bestuur.

Er was overigens een lichtpuntje – specifiek in Zuid-Holland – te constateren bij de opkomst op 16 maart. Uitgerekend in de gemeenten in onze provincie die in het recente verleden zijn gefuseerd – vaak op provinciaal initiatief – was sprake van een opvallende stijging van de opkomstcijfers. Inmiddels zijn in alle gemeenten nieuwe colleges van B&W gevormd en de college- en raadsakkoorden bekend. Wat betreft de kwaliteit van het openbaar bestuur constateren wij enkele bredere ontwikkelingen.

Een groot aantal gemeenten is ernstig bezorgd over hun financiële positie op middellange termijn. De Rijksoverheid blijft incidenteel de lokale overheid bijspringen maar verzuimt echter nu al meerjarig de gemeenten een stabiel en afdoende uitzicht te bieden. Wij zijn van oordeel dat deze gang van zaken inmiddels de kwalificatie "onacceptabel" verdient. De praktijk van pappen en nathouden moet nu echt snel worden vervangen door structurele maatregelen gericht op stabiel en duurzaam financieel perspectief – voor gemeenten én provincies.

Een significant aantal gemeenten benoemt het steeds hardnekkiger probleem om voldoende gekwalificeerd personeel te vinden. Dit bredere vraagstuk van de krapte op de arbeidsmarkt schuurt bij veel gemeenten vooral als het gaat om het oppakken van nieuwe opgaven, waarbij worden genoemd de woningbouwopgave, de energietransitie en de invoering van de Omgevingswet.

Echt opvallend – en dit benoemen wij specifiek – is dat in geen enkel college- of raadsakkoord nog de bestuurlijke toekomst van de gemeente ter discussie wordt gesteld. Voortgezette zelfstandigheid is voor alle gemeenten uitgangspunt. Dat is – zover onze herinnering

teruggaat – voor het eerst. Wij spreken het vermoeden uit dat er niet ineens geen enkele aanleiding meer is om een discussie te voeren over die zelfstandigheid, maar dat er sprake is van een politiek feit. De afloop van het dossier Scherpenzeel in combinatie met de landelijke politieke stemming en de resulterende handelingsverlegenheid bij de provincies (aldus omschreven door de minister van BZK) maakt dat gemeenten zich niet langer gestimuleerd voelen deze discussies aan te gaan. Het resultaat is dat het moratorium op "van bovenaf" nu gepaard gaat met een moratorium op "van onderop". Wij vinden dit een punt van zorg dat in de komende collegeperiode onze aandacht verdient.

In veel gemeenten is de formatie van een nieuw college een flinke uitdaging gebleken, vooral ook als gevolg van de nog steeds toenemende fragmentatie van de lokale politiek, waarbij een ratio van circa 20 fracties op 25 raadsleden niet meer uitzonderlijk is. De trend van een groeiende populariteit van lokale partijen, vaak verdeeld over meerdere fracties, zet door. Er lijkt enig verband met het sterk op lokale belangen en vraagstukken gerichte karakter van veel gemeentelijke akkoorden.

2.2 Prangende kwesties

In zowel de rapportages over het programma Slimmer en Sterker Bestuur in de vorige periode als in ons programma Beter Bestuur en de voortgangsrapportage daarover hebben wij steeds aandacht gevraagd voor de onhoudbaarheid van de bestuurlijke inrichting op "regionaal" niveau. De gestaag toenemende organisatie van belangrijke overheids-taken in door de Rijksoverheid verplicht opgelegde samenwerkingsverbanden in combinatie met verbanden die de gemeenten zelf onderling aangaan, heeft geleid tot een chaotische wildgroei van regionale samenwerkingsverbanden die zich onttrekken aan de bestuurlijke hoofdstructuur en de daarbij

"Uit onderzoek blijkt dat maar liefst gemiddeld 51% van het gemeentelijk budget onder beslag ligt van min of meer opgelegde regionale samenwerking."

Prof. Mr. Dr. D.J. Elzinga, hoogleraar staatsrecht Rijksuniversiteit Groningen

horende democratische legitimatie. Wij constateren als feit dat de urgentie van dit vraagstuk – benoemd door onder meer de Raad van State, de Raad voor het Openbaar Bestuur en D.J. Elzinga in zijn "Naar nieuwe vormen van Decentraal Bestuur" - nog niet tot zichtbare acties van ons ministerie van BZK heeft geleid.

Elzinga constateert ernstige weeffouten in onze bestuurlijke inrichting op decentraal niveau. Wij spreken de hoop uit dat de minister van BZK binnen afzienbare tijd deze weeffouten adresseert in een concept voor een Beleidskader Decentraal Bestuur.

"Beide zijn nodig, versterkte bewakings- en sturingsmogelijkheden van de minister van BZK in de wetgeving en een goed onderbouwd, krachtig en breed gedragen Beleidskader Decentraal Bestuur".

Prof. Mr. Dr. D.J. Elzinga, hoogleraar staatsrecht Rijksuniversiteit Groningen

Tegelijkertijd zien wij dat de lokale bestuurslaag steeds meer onder druk komt te staan. De combinatie van toenemende taaktoedeling, personeelsgebrek, onzeker financieel perspectief, politieke instabiliteit en zeer complexe opgaven dreigt een explosieve cocktail te worden.

Wij delen op dit terrein uitdrukkelijk de analyse en probleemstellingen van Elzinga, en zijn van oordeel dat zijn aanbevelingen op korte termijn door de Rijksoverheid moeten worden geadresseerd (niet per se op alle punten opgevolgd).

Wij hopen dat het ministerie van BZK voldoende wil en vermogen heeft om deze handschoen op te pakken.

Wij spreken bewust van "prangende kwesties", die nu te lang voortsleepen. Ook gelet op de beschreven "crises" kunnen we het ons niet veroorloven dat ons lokaal bestuur in grote problemen komt. De bestuurlijke inrichting op decentraal niveau moet op korte termijn worden verhelderd en verbeterd. Wij zullen ons daartoe actief gaan inzetten, zowel in IPO-verband als zo nodig in directe contacten naar het parlement. Wat ons betreft wordt dit ook een centrale opgave in de komende collegeperiode.

De onheldere en chaotische wijze waarop de Rijksoverheid het binnenlands bestuur benadert kan op korte termijn ook de provincies fors gaan raken. Bij de aanpak van de "ruimtelijke puzzel" die wij per juli 2023 gelegd moeten hebben blijkt bij de departementen voortdurend begripsverwarring over de rol van "regio's" of provincies. De provincies staan voor integrale afwegingen waarbij wij vaak weinig greep hebben op de onderdelen van die afweging. Er is bij het Rijk een voorkeur zichtbaar voor regionale samenwerking tussen betrokken decentrale overheden en maatschappelijke partners. De concrete resultaten daarvan zijn uiterst onzeker. Wellicht

moet het oude adagium "Je gaat er over of niet" weer worden afgestoft nu van de gezamenlijke overheden veel daadkracht en slagvaardigheid wordt geëist.

Desalniettemin zien wij onverminderd – met respect en zelfs enige bewondering – hoe de meeste van onze gemeenten in buitengewoon moeilijke omstandigheden het hoofd boven water weten te houden.

Dit kan onmogelijk worden toegeschreven aan de activiteiten die wij hieronder beschrijven. Het programma Beter Bestuur kan als gezamenlijke inspanning van decentrale overheden en maatschappelijke partners echter rekenen op veel weerklank en draagvlak in onze provincie. Veel van deze activiteiten hebben het karakter van zogenaamde "soft power" en zijn niet altijd even zichtbaar. Als de hierboven genoemde ontwikkelingen zich doorzetten kan het echter nodig blijken – en een enkele burgemeester en gemeentesecretaris wijst hier al op – om als provincie in de komende periode weer een iets meer sturende rol te gaan vervullen.

3. Programmalijnen

3.1 Effectief en Presterend

Effectief en Presterend gaat over overheden die visie en ambitie hebben en over voldoende realisatiekracht beschikken om de maatschappelijke opgaven aan te pakken.

Sinds enige jaren zien we een toenemende aandacht voor de regio's. In bijvoorbeeld het eindrapport 'Als één overheid' van de Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen uit september 2020 wordt gewezen op de noodzaak om vanuit de verschillende overheidslagen meer als één overheid samen te werken aan grote opgaven, maar ook op een herwaardering van het schaalniveau van de regio. Tegelijkertijd zien we dat, naast complexe bedrijfsvoeringsvraagstukken zoals arbeidsmarkt en digitalisering, de toenemende urgentie van de grote maatschappelijke (transitie-)opgaven steeds meer druk legt op de gemeenten. Voor een effectieve aanpak van deze opgaven hebben de meeste gemeenten de benodigde kennis en menskracht niet in huis. De complexiteit van de opgaven en de daarmee gepaard gaande verdeelvraagstukken maken slim samenwerken noodzakelijk. Vanuit deze gedachte zijn we aan de slag gegaan binnen de programmalijn Effectief en Presterend.

In de afgelopen jaren hebben we actief ingezet op de discussie over regionale samenwerking. Dat varieert van gesprekken over kansen voor samenwerking in bijvoorbeeld officieel "Waterwegregio" tot het faciliteren van de samenwerkingsagenda's in de Zuid-Hollandse Delta en Duin- en Bollenstreek en de onderzoeken naar het functioneren van het

Bestuurlijke Regionale Ecosysteem in Zuid-Holland Zuid en Midden-Holland. Deze acties hebben vele nuttige inzichten opgeleverd en hebben voor beweging in de regio's gezorgd. We verwachten dat dit in de komende periode tot merkbare resultaten gaat leiden. Daarnaast zijn we met vele regio's in gesprek gegaan over de kansen voor nieuwe Regio Deals. Dit instrument van het Rijk is bedoeld om de brede welvaart in de regio's te versterken en het is onze ambitie een substantieel deel van de Regio Deals en van de bijbehorende middelen van € 900 miljoen in de komende jaren in Zuid-Holland te laten landen. We willen hierin samen met onze regio's en het Rijk optrekken. We stimuleren regio's om met het instrument van Regio Deals aan de slag te gaan en bieden onze hulp aan. De drie aanvragen Regio Deals voor de vierde tranche (november 2022) vanuit Zuid-Holland worden door ons ondersteund. De aanvragen hebben betrekking op Rotterdam Zuid, Den Haag Zuidwest en Delft West.

Recenter is de aandacht voor effectieve samenwerking tussen de regio's. De provincie heeft het voortouw genomen om de initiatieven rond toekomstige Regio Deals in de verschillende regio's bij elkaar te brengen. In eerste instantie om van elkaar te leren en in de toekomst wellicht ook om meer samen te werken. Ook triple helix partners vanuit de kennisinstellingen, maatschappelijke initiatieven en het bedrijfsleven zijn hierbij betrokken. In de komende periode gaan we dergelijke vormen van samenwerking met onze partners verder uitbouwen. Met de kennisinstellingen zijn we in gesprek om onder de noemer 'Werkplaats Regio Deals Zuid-Holland' onderzoek en concrete toepassing in de Regio Deals bij elkaar brengen. We onderzoeken nog of dit kan worden ondergebracht onder het programma 'Kennis Zuid-Holland'.

"Een provinciebestuur kan haar taak alleen goed en daadkrachtig uitoefenen vanuit robuuste, samenhangende portefeuilles. Dat is dan ook mijn dringend advies aan de nieuwe Gedeputeerde Staten die na de statenverkiezingen aantreden."

Marja van Bijsterveldt, burgemeester Delft

3.2 Responsief en Verbonden

Responsief en Verbonden gaat over overheden die in verbinding staan met, en in staat zijn om te luisteren naar elkaar, hun inwoners, ondernemers en het maatschappelijk middenveld.

In 2020 schreven we dat diverse ontwikkelingen, zoals de impact van de grote transitie en de gevolgen van de coronapandemie, het voor overheden steeds belangrijker maken om responsief en omgevingsbewust op te treden. Die trend heeft zich in volle vaart voortgezet. Daarvoor hoeven we alleen al te kijken naar de recente maatschappelijke onrust en het toenemende politiek wantrouwen onder inwoners.

Gedragbioloog Daniel Seesink tijdens de wethoudersbijeenkomst op 7 oktober 2022 in het vernieuwde Provinciehuis.

Zoals in de inleiding beschreven hebben de afgelopen jaren voor een groot deel in het teken gestaan van de coronapandemie. Het openbaar bestuur is in staat geweest om krachtig op te treden en de boel draaiende te houden. We hebben op een innovatieve manier weten om te gaan met de digitale middelen die tot onze beschikking stonden. Via het organiseren en stimuleren van digitale netwerkbijeenkomsten, webinars en (open source) digitale participatiemiddelen konden we als provincie een relevante bijdrage leveren aan het in stand houden van belangrijke verbindingen tussen overheden onderling, en met inwoners en het maatschappelijk middenveld.

"Met het openbaar bestuur in Nederland is het best problematisch gesteld. We hebben bestuurders nodig die daarboven blijven staan: om het pluche cachette te geven als drager van de samenleving waartoe je het vertrouwen stelt."

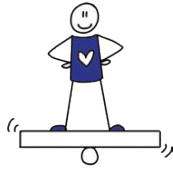
Carlo Post, gemeentesecretaris Dordrecht

Tegelijkertijd had het digitale werken een negatief effect op de onderlinge verbondenheid en de kwaliteit van het (bestuurlijke) netwerk. We zijn verheugd dat we het afgelopen jaar in toenemende mate weer fysieke ontmoetingen konden organiseren. We hebben dat volop gedaan met bijvoorbeeld een brede reeks aan activiteiten voor raadsleden, wethouders en griffiers rondom de gemeenteraadsverkiezingen. Daarmee hebben we niet alleen een stevige basis gelegd voor de samenwerking tussen provincie en gemeenten in de komende jaren, maar ook de onderlinge verbindingen tussen gemeenten een belangrijke stimulans gegeven. De komende jaren zullen dit type activiteiten van wezenlijk belang blijven om de interpersoonlijke relaties te versterken en de kwaliteit van het netwerk weer op niveau te brengen.

Ook is de aandacht voor bewonersparticipatie de afgelopen jaren niet afgenomen. We hebben op dit thema gemeenten en waterschappen geholpen met advies, kennisdeling en het stimuleren van het gebruik van digitale participatiemiddelen. Zo wisten we via de [provinciedeel Digitale Democratie](#) acht gemeenten en een waterschap te helpen met het opzetten van succesvolle digitale participatietrajecten, waardoor zij ook in coronatijd hun inwoners om advies konden vragen bij diverse vraagstukken. Dat altijd vanuit de gedachte dat participatie geen middel is tegen alle kwalen en er heel goed moet worden nagedacht over zowel de meerwaarde als de keerzijden van de inzet van participatie.

Met de aanstaande komst van de Omgevingswet, het wetsvoorstel 'Versterking participatie op decentraal niveau' en het politiek wantrouwen in de samenleving is de verwachting dat het thema participatie niet van de agenda zal verdwijnen. Het genoemde wetsvoorstel laat zien dat er nog altijd diverse aannames bij de inzet van participatie worden gedaan. De Raad van State bracht een sterk en kritisch [advies](#) uit over het wetsvoorstel, onder meer aangaande de vermeende relatie tussen participatie en vertrouwen. Als college onderschrijven wij de kritische notie dat bij participatie zorgvuldigheid en professionaliteit noodzakelijk is. Met trainingen over participatie in relatie tot de Omgevingswet en het bijgevoegde onderzoek naar de relatie tussen participatie en vertrouwen onder de arm kunnen wij ook de komende jaren het debat over participatie voeden en daarmee de inzet van participatie verder professionaliseren.

3.3 Robuust en Integer

Robuust en Integer gaat over overheden die betrouwbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer handelen.

Met robuust wordt hier de letterlijke betekenis uit het woordenboek bedoeld: stevig genoeg om tegen een stootje te kunnen. Maar daar wordt uitdrukkelijk niet mee bedoeld dat de overheid onveranderlijk of onverzettelijk moet zijn. Juist vanuit een stabiele en betrouwbare basis kunnen overheden zich beter aanpassen aan nieuwe uitdagingen. Een stabiel bestel maakt improviseren mogelijk, een chaotisch bestel leidt tot verstarring en competentiestrijd. Deze stabiele basis is voor overheden in Zuid-Holland de afgelopen jaren flink op de proef gesteld. Er komen steeds meer opgaven en taken bij, maar de verantwoordelijke is niet altijd voldoende toegerust om die uitdagingen aan te kunnen. Protesterende wethouders, gemeenten in financiële problemen en raadsleden die de grip verliezen op meer en meer regiovorming, het zijn enkele uitingen in de afgelopen jaren van een decentraal bestel wat uit balans dreigt te raken. De titel van het in onze opdracht uitgevoerde Berenschot-rapport blijft onverminderd relevant; het lokaal bestuur moet “Roeien met te korte riemen”. En deze ‘te korte riemen’ maken het schier onmogelijk de almaar toenemende taken en opgaven het hoofd te kunnen bieden. Als provincie Zuid-Holland hebben we deze problematiek vroeg signaleerd en geagendeerd. We hebben kennis vergaard en goede voorbeelden gedeeld. Concreet zijn er bijvoorbeeld naast het Berenschot-onderzoek ook meerdere brieven verstuurd aan het kabinet en parlement, en zijn er diverse bijeenkomsten georganiseerd om goede voorbeelden te delen van kostenbeheersing en sturing in het sociaal domein. Wij hebben daardoor een bijdrage kunnen leveren aan de lobby voor meer middelen voor gemeenten. Ook heeft dit er mede voor gezorgd dat de relatie met de gemeenten in Zuid-Holland is verbeterd. De provincie is niet alleen een toezichthouder op de gemeentefinanciën en de kwaliteit van het lokaal bestuur, maar ook een partner die de problematiek bij gemeenten ziet én daarnaar handelt.

We zijn opgelucht dat het Rijk tot 2026 incidenteel geld heeft vrijgemaakt voor gemeenten. Dit heeft op korte termijn voor wat lucht gezorgd. Voor meer structurele oplossingen is het decentraal bestuur,

zoals beschreven in de inleiding over de prangende kwesties, sterk afhankelijk van de Rijksoverheid. In de tussentijd bieden we als provincie ook handvaten aan om beter met de huidige situatie om te gaan. Zo is er voor nieuwe raadsleden een bijeenkomst georganiseerd over grip op regionale samenwerking en zijn de dilemma's onderzocht die komen kijken bij de democratische legitimiteit van het RES-proces. Ook gaat de provincie de besteding van impuls-gelden van het ministerie van BZK coördineren, die bestemd zijn om de interne weerbaarheid en slagkracht van kleine(re) gemeenten te versterken

"Er zit een wereld van verschil tussen de principes van het bestuur en de mensen die aan de opgaven werken. In de toekomst liggen er dan ook kansen om meer signalen over en weer te koppelen tussen het Rijk en provincie."

Ambtelijk gesprek, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

bij ondermijning en andere vormen van oneigenlijke druk. Het fenomeen ondermijning wordt door gemeenten in toenemende mate als vraagstuk geagendeerd en heeft de volle aandacht van zowel veel gemeentebesturen als de provincie. In het bijzonder de Commissaris van de Koning staat burgemeesters actief bij in dit verband. Daarnaast werkt de provincie actief samen met de Regionale Informatie en Expertise Centra bij het ontwikkelen van handelingsperspectieven voor ondermijnende criminaliteit op het gebied van bedrijventerreinen, vakantieparken en glastuinbouw in Zuid-Holland. Verbeteringen vragen soms een lange adem en ook de komende jaren blijft de provincie zich inzetten voor betere financiële en bestuurlijke verhoudingen.

De webinar 'Grip op Samenwerken', mede-georganiseerd door het ministerie van BZK, de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en de Vereniging van Griffiers.

3.4 Lerend en Innoverend

Lerend en Innoverend gaat over overheden die met elkaar en anderen leren, innoveren en durven te experimenteren om oplossingen te vinden voor bestuurlijke vraagstukken en de complexe transitieopgaven.

Partners benoemen vaak de verbindende rol van de provincie in het van elkaar leren. De afgelopen jaren heeft de provincie deze rol met succes anders ingevuld. In het verleden organiseerde de provincie kennisbijeenkomsten en -verwerving meestal vanuit eigen inzichten en probleemstellingen. Hierdoor sloten activiteiten niet altijd aan op de behoefte. Vanuit het programma Beter Bestuur heeft samenwerking altijd plaatsgevonden, bijvoorbeeld met de Wethoudersvereniging of de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten. In de afgelopen jaren organiseerden provincie en partners de leergangen Taaie Thema's en Duivelse Dilemma's voor bestuurders, directieleden en leidinggevenden en initieerden tal van kennisbijeenkomsten onder de noemer van Zuid-Holland Ontmoet, Blik op Bestuur en Focus op Financiën.

"Wat betreft de Zuid-Holland Academie zou ik zeggen: zet daar vol op in! Daarmee kan je als provincie het lokale bestuur enorm helpen en toon je de nodige nabijheid."

Peter Verheij, lid Raad Openbaar Bestuur

De belangrijkste resultaten van de afgelopen jaren zijn de oprichting van de innoverende platforms Kennis Zuid-Holland en de Zuid-Holland Academie. Kennis Zuid-Holland onderzoekt de toekomst van Zuid-Holland door trends te signaleren, thema's te agenderen en kennis te produceren. De Zuid-Holland Academie is het kennis- en netwerkplatform van en voor het openbaar bestuur in Zuid-Holland. De Zuid-Holland Academie is nadrukkelijk in samenwerking met alle beroepsverenigingen en koepelorganisaties in het openbaar bestuur en de Leiden-Delft-Erasmus alliantie tot stand gekomen.

De Zuid-Holland Academie is feestelijk gelanceerd tijdens bijeenkomsten voor raadsleden en wethouders en een lunchbijeenkomst voor Provinciale Staten.

Met Kennis Zuid-Holland en de Zuid-Holland Academie is een leerproces ontstaan. Wanneer een groep van bestuurders, volksvertegenwoordigers en/of ambtenaren een kennisbehoefte heeft wordt kennis verworven en daarover een leerbijeenkomst georganiseerd. Resultaten worden op beide platforms gepubliceerd, waarmee het leren voor iedereen toegankelijk is.

Terwijl de provincie het lerend en innoverend vermogen van decentrale overheden stimuleert, moeten veel gemeenten financieel ombuigen. De complexe transitieopgaven vragen, naast een betrouwbare en robuuste overheid, een overheid die investeert in durf, leren en innovaties. Het lerend en innoverend vermogen van decentrale overheden staat door de huidige financiële situatie onder druk.

Komende jaren zal de provincie haar verantwoordelijkheid en rol voortvarend blijven oppakken in samenwerking met partners. Vanuit lerend en innoverend perspectief zal met name worden ingezet op het bekender maken en verder ontwikkelen van Kennis Zuid-Holland en de Zuid-Holland Academie. Daarnaast ziet de provincie een behoefte aan nieuwe vormen van samenwerking om arbeidscapaciteit te vinden, te behouden en te delen als overheden.

Gedeputeerde Zevenbergen bij de feestelijke start van de Zuid-Holland Academie.

3.5 Conclusies programma

De gekozen werkwijze – Beter Bestuur als coproductie van de decentrale overheden – heeft aantoonbaar geleid tot versterking van Zuid-Holland als lerend netwerk. We zien concreet een forse toename van het aantal verbindingen tussen provincie, gemeenten, waterschappen en instellingen gericht op uitwisseling van kennis, ervaring en probleemoplossend vermogen. In die zin is bijgedragen aan het functioneren van de decentrale overheden in Zuid-Holland als Een Overheid. Onze bestuurlijke partners wijzen hier ook op in hun feedback over het programma. De ruimte om innovaties te ontwikkelen en uit te wisselen is vergroot.

Het presterend vermogen en de robuustheid van ons bestuurlijke bestel blijken weerbarstig. Om (nog) meer voortgang te boeken zal meer actieve medewerking van de Rijksoverheid – in het bijzonder het ministerie van BZK - in de komende periode nodig zijn. Concrete resultaten waar het dan om gaat zijn: minder verplichte samenwerkingsverbanden, meer autonomie voor de lokale overheid en bovenal een stabiele en betrouwbare financieringssystematiek.

"De afstand tussen de provincie en de inwoner was groot, maar is aanzienlijk verbeterd in de afgelopen jaren."

Ries Jansen, voorzitter van de Zuid-Hollandse Vereniging voor Kleine Kernen

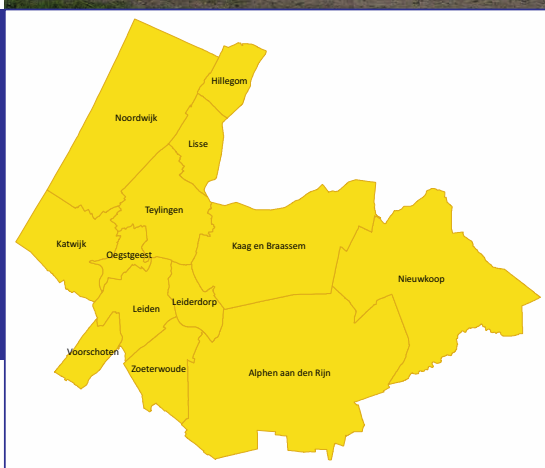
Waar wij het nodig achten dat de Rijksoverheid meer en beter sturend gaat opereren ten aanzien van de bestuurlijke inrichting, sluiten wij niet uit dat dit ook voor ons als provincie in de komende periode gaat gelden. Dit kan het geval zijn als de nu al forse druk op de lokale bestuurskracht nog verder toeneemt en de trend zich voortzet dat gemeenteraden het onderwerp 'bestuurlijke toekomst' niet meer zelf agenderen.

"De waarborging van de kwaliteit van het openbaar bestuur is een van de kerntaken van de provincie. Dit programma heeft de betrokkenen vooruitgeholpen in kennis en kunde. Ik ben er trots op."

Frederik Zevenbergen, gedeputeerde Bestuur en Maatschappij provincie Zuid-Holland

4. Rapportage per deelgebied

4.1 Holland Rijnland

Holland Rijnland is het samenwerkingsverband van dertien gemeenten in de Leidse regio, de Duin- en Bollenstreek en de Rijn- en Veenstreek, waarin wordt samengewerkt aan een sterke, gezonde en toekomstbestendige regio. Om dit te realiseren heeft Holland Rijnland een aantal richtinggevendende documenten opgesteld die ook in de voortgangsrapportage Beter Bestuur 2021 zijn beschreven. Dit betreffen de Regionale Omgevingsagenda (ROA), de Regionale Mobiliteitsstrategie (RSM) en, samen met gemeenten, provincie en waterschap, de Regionale Energiestrategie (RES 1.0). De hierin beschreven opgaven en uitdagingen van de regio leveren een groot ruimtelijk verdelingsvraagstuk op. De Regionale Woonagenda en de Herziening van de regionale huisvestingsverordening volgen nog het komende jaar.

De bovengenoemde strategische documenten wil Holland Rijnland nu gaan omzetten naar uitvoering.

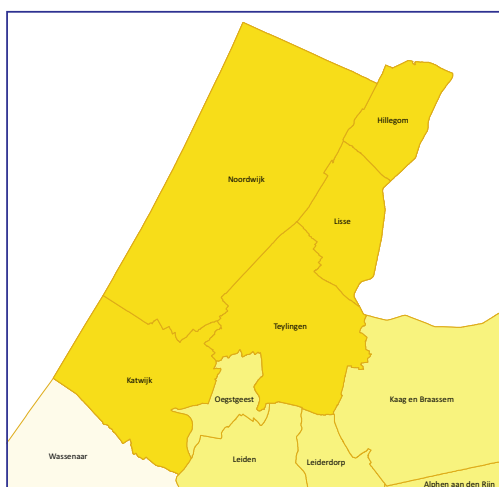
Daarbij is, naast nauwe samenwerking tussen gemeenten, ook samenwerking met de provincie van groot belang. De regio ziet drie gebiedsgerichte proposities en een aantal meer thematische proposities voor zich, waar ze de komende periode aan wil gaan werken:

- Gebiedsgericht:
 - Stedelijke as (van Katwijk/Noordwijk via Leiden richting Alphen aan den Rijn);
 - Duin- en Bollenstreek;
 - Landelijke en groene gebied (met name Groene Hart).
- Thematisch:
 - Doorfietsrouten netwerk;
 - Agenda Economie en Brede Welvaart;
 - Gezonde en energieke netwerken;
 - Regionale Herontwikkelingsmaatschappij Bedrijventerreinen;
 - Verdere ontwikkeling RES.

Bovengenoemde proposities komen straks samen in een Investeringsagenda, die inzicht gaat geven in de aanpak, termijnen en financiering. Momenteel is het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland bezig focus aan te brengen in de proposities. Naar verwachting loopt dat proces tot en met januari 2023. Op 8 november jl. heeft het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland met Gedeputeerde Staten

gesproken over onder meer de proposities. Afgesproken is om samen verder te spreken over de samenwerking en het verdere proces.

Het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland heeft een nieuwe samenstelling en deze is gepresenteerd op het Holland Rijnland Regiocongres van 14 september 2022. Het voorzitterschap is, net als voorheen, in handen van burgemeester Lenferink van de gemeente Leiden.

4.1.1 Duin- en Bollenstreek

De Duin- en Bollenstreek bestaat uit de vijf gemeenten Hillegom, Lisse, Teylingen, Noordwijk en Katwijk en is gelegen tussen de metropoolregio's Amsterdam en Rotterdam-Den Haag. De streek is één van de meest welvarende en aantrekkelijke woonregio's van Nederland vanwege haar veelzijdigheid. Deze veelzijdigheid werd dan ook met trots gepresenteerd door de vijf gemeenten tijdens het streekbezoek op 7 april jl. van het Koninklijk Paar. Koning Willem-Alexander en Koningin Maxima maakten die dag kennis met bedrijven en verenigingen en voerden gesprekken over bestuur, de gemeenschap, bollenteelt, toerisme en Space. Koning Willem-Alexander gaf na afloop aan onder de indruk te zijn van alle ontwikkelingen in het gebied en de diverse sectoren.

"Het is een mooie streek, en zeer divers. We hebben mooie plannen gehoord en het is goed om werk te maken van de uitvoering (...)"

Koning Willem-Alexander tijdens het streekbezoek Duin- en Bollenstreek, 7 april 2022

Het Koninklijk Paar met de vijf burgemeesters van de Duin- en Bollenstreekgemeenten op 7 april jl

Ook de Commissaris van de Koning vraagt regelmatig aandacht voor de uitvoering van de plannen in de streek. Dat deed hij bijvoorbeeld in het nawoord van het eindverslag van de Economic Board Duin- en Bollenstreek. Daarin schrijft hij:

"Regel de uitvoering en stap daarbij over de schaduw van de deelbelangen heen".

Jaap Smit, Commissaris van de Koning provincie Zuid-Holland

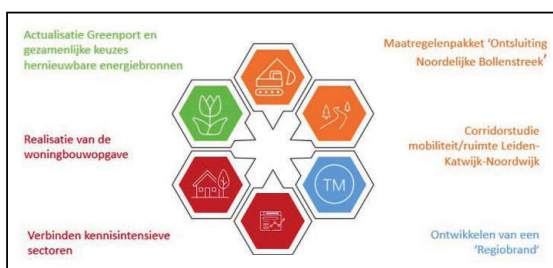
Zo kan de subregio 'effectiever en presterend' worden en een stevigere positie innemen. Dat de Duin- en Bollenstreek hiertoe in staat is heeft zij recent laten zien bij de uitwerking van de mobiliteitsmaatregelen, om de bereikbaarheid van de noordelijke Duin- en Bollenstreek te kunnen garanderen. Nu moet zij doorpakken.

Dat het voor de streek een uitdaging is om van plannen tot uitvoering te komen, werd ook beschreven in de voortgangsrapportage Beter Bestuur van 2021. Om de aantrekkelijkheid van de streek te behouden zijn keuzes en slimme combinaties in de ruimte nodig, bijvoorbeeld ten aanzien van verstedelijking en verdichting versus open landschap voor onder meer de bollensector. Om vanuit die gezamenlijke opgaven aan de slag te gaan hebben de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek in 2021, onder begeleiding van bureau Berenschot en met subsidie van de provincie, een nieuwe gezamenlijke Uitvoeringsagenda opgesteld. Deze agenda 'Nieuw elan voor de Duin- en Bollenstreek' is vastgesteld door de vijf colleges van de Duin- en Bollenstreek en voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 gepresenteerd aan de gemeente-

raden. De agenda is opgesteld langs de vier lijnen uit de eerder opgestelde Strategische Agenda Ruimte:

1. Aantrekkelijke kustplaatsen en duinen (vitale streek)
2. Balans economie, duurzaamheid, toerisme/recreatie, wonen, leefbaarheid
3. Goed wonen en werken en
4. Netwerken en verbindingen.

Deze vier lijnen krijgen in de Uitvoeringsagenda een concretere invulling aan de hand van zes topprioriteiten:

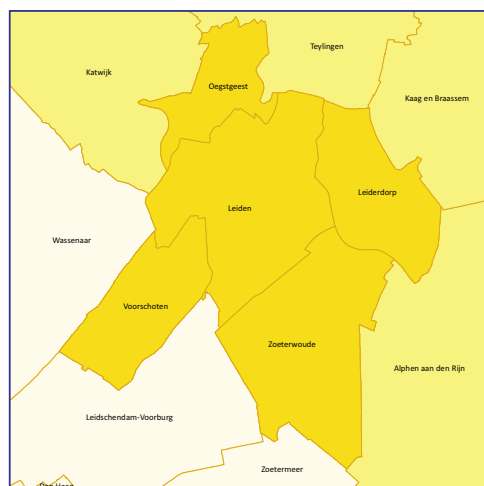

De zes topprioriteiten.

De volgende stap is de daadwerkelijke uitvoering van de Uitvoeringsagenda en het betrekken van de andere partijen in triple helix verband. Zo zijn de gemeenten bezig met het werven van een kwartiermaker voor de komende realisatiefase en wordt momenteel gezien op welke wijze de Economic Board Duin- en Bollenstreek, die vier jaar geleden door de gemeenten werd ingesteld, in 2023 doorgang vindt.

De Uitvoeringsagenda laat zien dat men zich ervan bewust is dat de uitvoering een impuls moet krijgen. Ook in de coalitie- en raadsakkoorden wordt het belang van samenwerking in deze subregio genoemd.

Na de gemeenteraadsverkiezingen die dit jaar plaatsvonden zijn er bij de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek wisselingen van partijen in het college en is ook de samenstelling van de gemeenteraden gewijzigd. Er is echter geen sprake van grote (koers-)wijzingen. Meest opvallend is dat de christelijke partijen in Katwijk hun meerderheid kwijt zijn. Het CDA zit niet langer in het college en heeft plaats gemaakt voor de lokale partij DURE. In Noordwijk is de nieuwe lokale partij 'De Partij voor de Inwoners' met een wethouder toegetreden tot het college van Noordwijk.

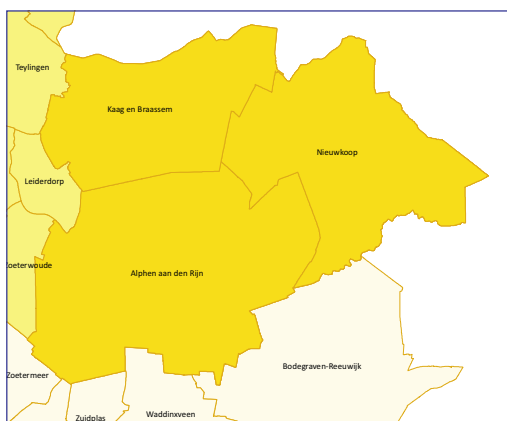
4.1.2 Leidse Regio

De Leidse regio is een aantrekkelijke stedelijke agglomeratie om te wonen, te werken en te recreëren midden in de Randstad. In de Leidse agglomeratie doen de gemeentegrenzen er in het dagelijks leven van inwoners, bedrijven en instellingen niet zoveel toe. De gemeenten kennen dan ook veel gezamenlijke opgaven, waarbij eenieder moet bijdragen aan de kwaliteiten en aantrekkelijkheid van de agglomeratie als geheel. Dit vraagt om een bestuurlijk sterke regio die goed de belangen van de agglomeratie weet te vertegenwoordigen in relatie tot projecten in de eigen gemeente, andere regio's, steden en het Rijk. Een intensievere samenwerking en aanpak is nodig om het volledig potentieel te blijven benutten.

De provincie zet zich veel in voor onder andere het Stationsgebied in Leiden, het Life Sciences & Health cluster en de woningbouw. De gemeenten werken samen op het gebied van o.a. bedrijfsvoering, sociaal domein, economie, warmtetransitie en studentenhuisvesting, maar er kan én moet nog veel meer. Het valt bijvoorbeeld op dat ruimtelijke vraagstukken of concrete ontwikkellocaties veelal zelfstandig worden opgepakt terwijl die in de schaarse ruimte van de agglomeratie vaak nauw met elkaar samenhangen. Als provincie wijzen wij regelmatig op de belangen en trajecten, die voorbij de eigen gemeentegrenzen meespelen. Het is goed dat de provincie van meerwaarde daarin kan zijn maar het toont ook aan dat er veel te winnen is in het als één geheel besturen van de agglomeratie.

Zoals te lezen is in eerdere rapportages, zijn in het verleden diverse pogingen ondernomen om te praten over de intensivering van de samenwerking

dan wel fusie. Dit heeft niet tot concrete resultaten geleid, maar vooral tot verstarring of elkaars belangen met rust laten. De nieuwe coalitieakkoorden lijken daar geen grote verandering in te brengen. Naar aanleiding van de ontvlechting van de Werkorganisatie Duivenvoorde wil de gemeente Voorschoten haar samenwerking in de Leidse regio organiseren, verder blijven gemeenten vooral uitgaan van zelfstandigheid. Tegelijkertijd schrijven de gemeenten in hun coalitieakkoorden zorgen te hebben over de eigen financiën en ambtelijke capaciteit. De noodzaak van regionale samenwerking voor het realiseren van ambities en opgaven wordt nog steeds onderschreven, maar er is niet tot nauwelijks draagvlak om hierover het gesprek (opnieuw) te initiëren. Gedeputeerde Staten gaan waar nodig de gesprekken aan over de gedeelde zorgen en blijven de oproep doen om het gesprek te voeren over de verbetering van de samenwerking en toekomstbestendigheid van de eigen organisaties.

4.1.3 Rijn- en Veenstreek

De Rijn- en Veenstreek bestaat uit de drie gemeenten Nieuwkoop, Kaag en Braassem en Alphen aan den Rijn. De subregio werkt op verschillende thema's samen. Zo is in de afgelopen collegeperiode de 'Strategische agenda Rijn en Veenstreek' ontwikkeld waarin de uitgangspunten voor een gezamenlijke inzet zijn vastgelegd. Dit heeft tevens als bouwsteen gefungeerd voor de Regionale Agenda van Holland Rijnland. De ambitie van de drie gemeenten is om met de nieuwe colleges op basis van deze strategische agenda te komen tot een uitvoerings- en investeringsagenda waarmee vanuit brede welvaart een bijdrage wordt geleverd aan nationale opgaven.

In het sociaal domein zal de samenwerking worden geïntensiveerd om maatschappelijke zorg, beschermd wonen en jeugdzorg in de Rijn- en Veenstreek lokaal vorm te geven.

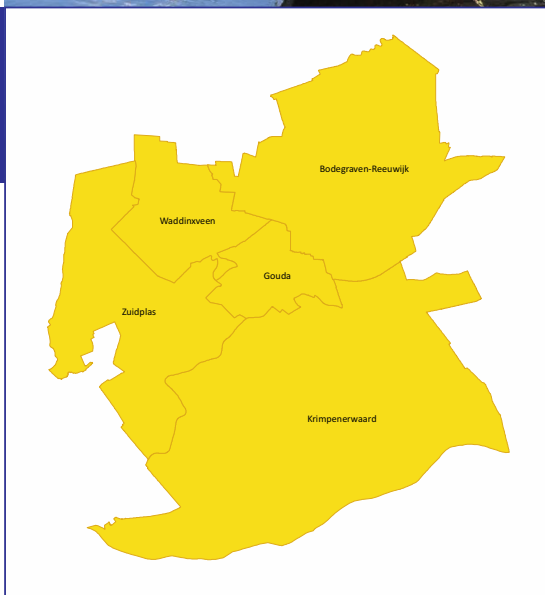
Ook werkt de Rijn- en Veenstreek binnen het Hollandse Plassenverband samen op het gebied van waterrecreatie. De netwerkorganisatie Hollandse Plassen werkt bovendien actief samen met de provincie. Onder andere op het gebied van het stimuleren van sport en beweging en het verduurzamen van waterrecreatie. Met behulp van subsidies van de provincie zijn dit jaar de eerste laadpalen geplaatst voor e-sloepen en is een marketingplan opgesteld. Met de uitvoering van dit plan in 2023 wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de doelstellingen die geformuleerd zijn in het Gezamenlijk Programma Waterrecreatie door het Bestuurlijk Overleg Waterrecreatie.

Een belangrijke opgave in de Rijn- en Veenstreek is de gebiedsgerichte aanpak Nieuwkoopse Plassen, een stikstofgevoelig Natura 2000 gebied. Bij de gebiedsgerichte aanpak staan drie thema's centraal: natuurherstel, stikstof en bodemdaling en CO₂-uitstoot. Bij deze gebiedsgerichte aanpak zijn veel verschillende partijen betrokken zoals de provincies Zuid-Holland en Utrecht, de gemeenten Alphen aan den Rijn, Nieuwkoop en Bodegraven-Reeuwijk, drie waterschappen, de agrarische sector, Natuurmonumenten en maatschappelijke partners.

Vanuit de samenwerking Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden (AGW) heeft Alphen aan den Rijn een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van een Strategische agenda voor het Groene Hart. In het Groene Hart komen zoveel ruimtelijke opgaven samen dat ingrijpende herinrichting nodig is. Dit lukt alleen als overheidspartijen meerjarig de handen ineenslaan. Daartoe tekenden op vrijdag 13 mei jl. de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) en veertig overheidspartijen de bestuursovereenkomst NOVEX Groene Hart. Hiermee is het Groene Hart het eerste NOVEX-gebied met gezamenlijk opgestelde ontwikkelperspectieven en samenwerkingsafspraken. De overeenkomst vormt de basis voor de ontwikkeling van het gebied, inclusief gezamenlijke uitvoeringsafspraken en investeringsbesluiten. Bodemdaling is voor het Groene Hart een belangrijk onderwerp, waar

verderop in deze rapportage onder regio Midden-Holland meer wordt geschreven, bijvoorbeeld in de Regio Deal Bodemdaling Groene Hart. Maar ook het behouden van ruimte voor dynamiek op het gebied van wonen, werken en bereikbaarheid zijn belangrijke thema's voor gemeenten in het Groene Hart. Maar ook het behouden van ruimte voor dynamiek en maatwerk op het gebied. In de voortgangsrapportage Beter Bestuur van 2021 werd de vrijving tussen de gemeente Alphen aan den Rijn en de provincie Zuid-Holland benoemd, vooral ten aanzien van woningbouwplannen in de Gnephoek. Inmiddels heeft de minister voor VRO op basis van het onafhankelijke advies van de heer Wim Kuijken, voormalig Deltacommissaris, een brief gestuurd naar de Tweede Kamer over de ontwikkelrichting van de Gnephoek in de gemeente Alphen aan den Rijn.

Tot slot zijn er na de gemeenteraadsverkiezingen bij de drie gemeenten andere partijen in het college gekomen en is ook de samenstelling van de gemeenteraden gewijzigd. Er is echter geen sprake van grote (koers-)wijzingen. Het belang van regionale samenwerking, zowel in subregionaal verband als op Holland Rijnland niveau, wordt in alle drie de college- en raadsakkoorden benoemd. Daarbij kennen de gemeenten Kaag en Braassem en Nieuwkoop ook veel samenwerkingen met gemeenten over de grenzen van onze provincie heen.

4.2 Midden-Holland

In de regio Midden-Holland zijn drie van de vijf gemeenten in het recente verleden gefuseerd. De aandacht ging in de periode na de fusies meer naar de gemeente zelf uit en minder naar de omgeving. Inmiddels zijn de gemeenten stappen aan het maken om zich door te ontwikkelen tot gemeenten met oog voor de regio en de bovengemeentelijke maatschappelijke opgaven. Dit moet uiteindelijk resulteren in een sterkere regionale positionering. De centrale ligging van de regio tussen de grote steden geeft de regio een unieke positie. De nabijheid van deze steden maakt dat de regio voordeel heeft van groei en ontwikkelingen in deze steden. Dit zonder dat de regio de afgelopen jaren zelf sterk samenwerkte en inzette op veranderingen of transities. Hierdoor

worden kansen en mogelijkheden voor groei van de regio gemist.

Het gebied van Midden-Holland kenmerkt zich als een relatief rustige regio met weinig uitschieters en een naar verhouding hoog en stabiel niveau van brede welvaart. De regio kent wel enkele ruimtelijke en maatschappelijke opgaven die kenmerkend zijn voor Midden-Holland (zoals onder andere de mismatch arbeidsmarkt en inwoners, bodemdaling en woningbouwopgave). De regio heeft ambities en wil inzetten op deze ruimtelijke en maatschappelijke opgaven en zal de komende jaren nog aanzienlijk groeien. Hiervoor werkt de regio met een investeringsagenda. Aandachtspunt hierbij zijn een duidelijke eenduidige stip op de horizon door het maken van keuzes en de regionale organisatiekracht om tot uitvoering van programma's en projecten te komen.

"De democratie staat onder druk. Dit moeten als provincie en Zuid-Hollandse gemeenten samen oppakken."

Ambtelijke bijeenkomst Programma Beter Bestuur, 8 november jl.

Gedeputeerde Staten brengen een bezoek aan Midden-Holland.

De provincie is met de regio Midden-Holland in gesprek over de regionale samenwerking om de kracht van Midden-Holland in de Randstad te versterken en te streven naar het verbeteren van de brede welvaart. Om hier gezamenlijk stappen in te zetten, heeft de regio, op voorstel van de provincie, besloten mee te doen aan het onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen en Berenschot naar hoe Bestuurlijk Regionale Ecosystemen (BRE) bijdragen aan publieke waarde. Het BRE-onderzoek helpt de regio om zich bewust te zijn van haar belangen en mogelijkheden. De uitkomsten kunnen gebruikt worden bij het maken van integrale en samenhangende keuzes, maar zeker ook helpen in de discussie over het Groene Hart en voor de positie ten opzichte van de omringende steden.. Het onderzoek wordt afgerond in januari 2023 en zal als input dienen voor een mogelijke aanvraag voor een nieuwe Regio Deal en het maken van keuzes ten aanzien van de uitvoering van de ambities. Hierin trekken regio en provincie gezamenlijk op.

Bodemdaling is voor de gemeenten in Midden-Holland een belangrijk onderwerp. Met andere partijen wordt samengewerkt in de Regio Deal Bodemdaling Groene Hart. Met de Regio Deal worden projecten ondersteund die gericht zijn op het aanpakken van de bodemdaling en het delen van kennis hierover. Zo is met ondersteuning vanuit onder andere de Regio Deal het Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen online van start gegaan met een website en fysiek met een vestiging in Gouda. Het Kenniscentrum is belangrijk voor de realisatie en versnelling van diverse (Rijks)programma's zoals de opgaven rondom woningbouw, klimaatverandering en energietransitie. Ook wordt rond dit thema samengewerkt in het landelijke Platform Slappe Bodem.

Op 29 maart 2022 bracht het college van Gedeputeerde Staten een bezoek aan de regio Midden-Holland. Het bezoek stond in het teken van de plannen voor groei, bereikbaarheid en economische vitaliteit van de regio Midden-Holland.

De uitkomst van de gemeenteraadsverkiezingen heeft voor de gemeenten in de regio Midden-Holland geen grote veranderingen gebracht. Voortzetting van de colleges met kleine aanpassingen door toevoeging of vervanging van een partij maakt dat er een solide basis is gebleven om op voort te bouwen. Het belang van regionale samenwerking wordt door alle nieuwe colleges onderschreven maar wel met aandacht voor de lokale situatie.

Na de gemeenteraadsverkiezingen is in de gemeente Bodegraven-Reeuwijk gestart met de procedure voor de benoeming van een nieuwe burgemeester. De verwachting is dat de nieuwe burgemeester in januari 2023 benoemd kan worden. In de gemeente Krimpenerwaard heeft de burgemeester medio mei besloten per direct af te treden.

In het Groene Hart komen zoveel ruimtelijke opgaven samen dat een ingrijpende herinrichting nodig is. Dit lukt alleen als overheidspartijen meerjarig de handen ineenslaan. Zoals in de paragraaf hiervoor is gemeld, is hiertoe de bestuursovereenkomst NOVEX Groene Hart gesloten. De overeenkomst, waarbij de provincie nadrukkelijk betrokken is, vormt de basis voor de ontwikkeling van het gebied, inclusief gezamenlijke uitvoeringsafspraken en investeringsbesluiten. Ook is dit jaar onder leiding van de provincie Zuid-Holland gestart met de aanpak Veenweidestrategie, waarin wordt

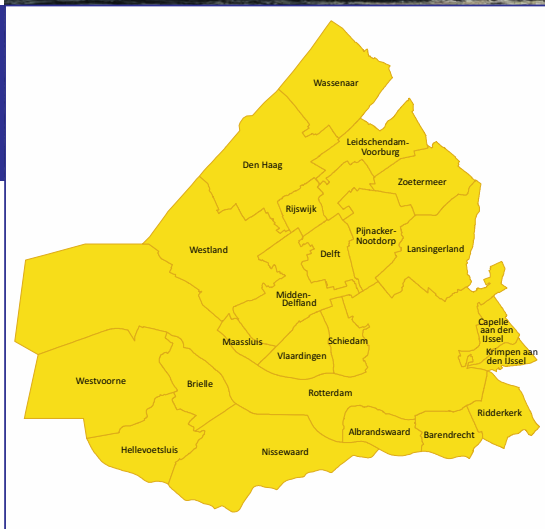
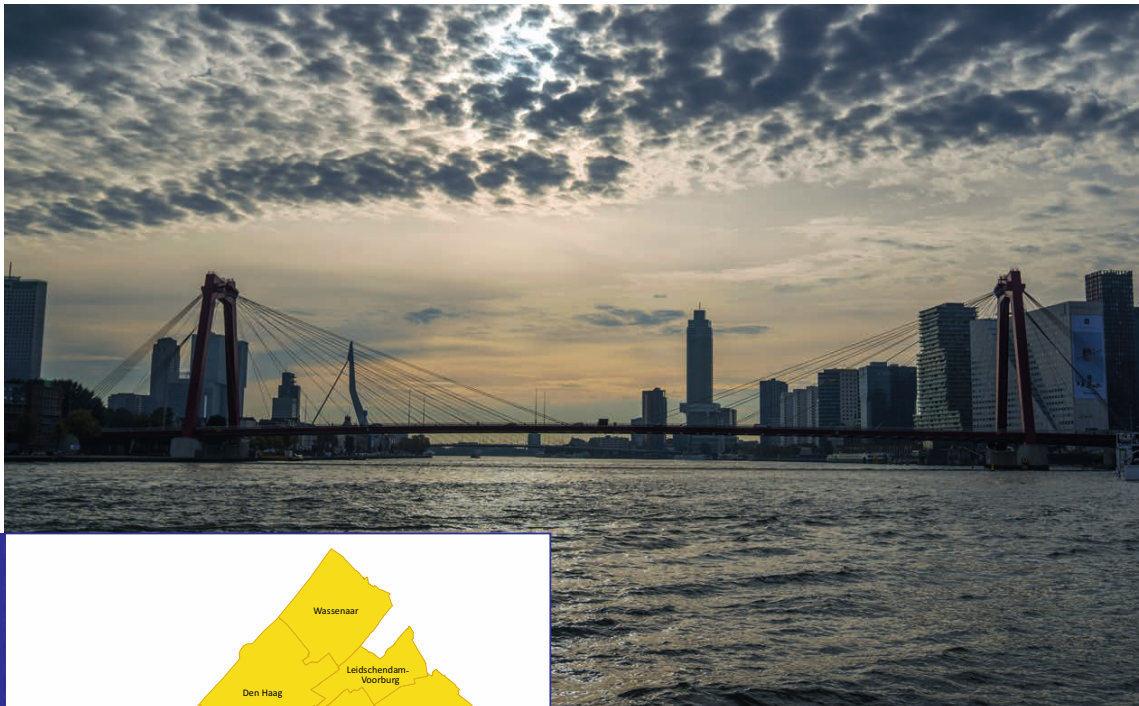

Gedeputeerde De Zoete bij de ondertekening van de Bestuursovereenkomst NOVEX Groene Hart.

samengewerkt met diverse waterschappen, gemeenten en landbouw- en natuurorganisaties.

De regio Midden-Holland heeft op basis van beleidsdocumenten als de Agenda Verstedelijking & Mobiliteit gewerkt aan een investeringsagenda. Op basis van de projecten die voor de regio van belang zijn, zijn concrete samenhangende investeringspakketten gemaakt waarvan de som meer is dan het geheel der delen. Belangrijk aandachtspunt voor de regio is de regionale organisatiekracht om tot uitvoering van visies en plannen te komen. Met de langjarige ambities is naast een passende fasering vooral ook voldoende uitvoeringscapaciteit op regioniveau nodig.

De gemeenteraden van de vijf gemeenten en Provinciale Staten stemden grotendeels in met het voorstel voor een maatregelenpakket voor een beter bereikbaar gebied rondom de Gouwe. De wijzigingen gaan vooral over een onderzoek naar de mogelijkheid van een extra oeververbinding bij Boskoop. Op 18 maart 2022 hebben wethouders van de gemeenten en gedeputeerde Zevenbergen hiertoe een overeenkomst ondertekend waarin ze aangeven samen een aantal maatregelen verder te onderzoeken of uit te werken. Verder werken gemeenten en provincie samen in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) aan het versterken van de bereikbaarheid van de regio.

4.3 Metropoolregio Rotterdam - Den Haag (MRDH)

In 2018 is de Bestuursovereenkomst Samenwerking PZH-MRDH gesloten. Doel van de overeenkomst is de afstemming van beleid en uitvoering en daarvoor als partners samen te werken met bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en kennisorganisaties. De afgelopen jaren is deze samenwerking binnen verschillende projecten gerealiseerd. De Groeiagenda is hierbij het verbindende kader. Ook heeft de provincie bijgedragen aan de nieuwe Strategische Agenda van de MRDH die eind 2022 wordt vastgesteld.

Door de coronacrisis is het bestuurlijk overleg tussen de MRDH en de provincie een aantal keer uitgesteld. Inmiddels is afgesproken dat dit overleg na de

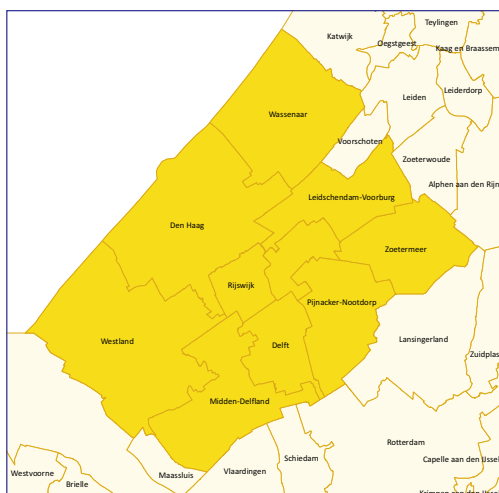
provinciale statenverkiezingen met het nieuwe college van Gedeputeerde Staten weer zal worden geïnitieerd.

Op het gebied van de ontwikkeling van de Groenblauwe Leefomgeving heeft de MRDH een faciliterende rol op zich genomen voor een aantal gemeenten uit de MRDH. De MRDH heeft verder geen inhoudelijke taken op het gebied van de ontwikkeling van de Groenblauwe Leefomgeving.

Op 20 mei 2022 heeft het Algemeen Bestuur van de MRDH bevestigd dat een aantrekkelijke Groenblauwe Leefomgeving van groot belang is voor deze regio, maar de primaire verantwoordelijkheid hiervoor bij de provincie Zuid-Holland ligt.

4.3.1 Haaglanden

In de voortgangsrapportage Beter Bestuur 2021 schreven we dat de gemeenten in de Haagse regio één aaneengesloten gebied vormen. Het is de schaal waarbinnen de meeste dagelijkse en wekelijkse verplaatsingen van inwoners plaatsvinden. Dit gebied is polycentrisch van karakter, waarbij de gemeenten zich met name vanuit de eigen identiteit en (cultuur)historie richten op de eigen niches en sterke kanten en op de eigen ontwikkeling. Dit bleek onlangs ook nog uit onderzoeksrapport 'Sterkere verbinding in regio Haaglanden' van de Rabobank.

Zichtbaar is dat die eigenheid ook voor uitersten zorgt ten tijde van een (energie)crisis. Zoals in de energie-intensieve glastuinbouw en de onevenwichtige verdeling van het aantal geïsoleerde woningen, in combinatie met zorgelijke ontwikkelingen in wijken met een lagere brede welvaart. Niet voor niets is Delft West naast Den Haag Zuidwest toegevoegd als stedelijk focusgebied aan het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Beide gemeenten hebben bij de vierde tranche van Regio Deals een aanvraag ingediend, die moet gaan bijdragen aan het verhogen van de brede welvaart. Specifiek de gemeente Delft bevindt zich in een structurele situatie van ruimtelijke, economische, sociale en financiële disbalans. Als stad met een groot regionaal en (inter)nationaal belang ontving zij de afgelopen jaren extra aandacht van de provincie. Om de kansen voor regio en Nederland waar te maken hebben gemeente, provincie en TU Delft, met adhesiebetuigingen van onder andere de MRDH, Innovation Quarter,

De commissaris van de Koning ondertekent de propositie 'De kracht van Delfts blauw verzilveren' met Stephan Brandligt (wethouder Delft), Marja van Bijsterveldt (burgemeester Delft) en Tim van der Hagen (TU Delft).

Gedeputeerde Stolk bij de feestelijke opening van NEXT Delft, een gebouw met kantoor- en maakruimte voor innovatieve bedrijven.

Economic Board Zuid-Holland en DSM, de propositie 'De kracht van Delfts blauw verzilveren' aangeboden aan de Rijksoverheid. Daarin heeft de provincie met haar partners bijgedragen aan het regionale, provinciale en nationale belang.

Ook aan andere gemeente overstijgende dossiers heeft de provincie de afgelopen jaren waarde toegevoegd. Zo is zij na lang overleg samen met gemeenten en huurorganisaties eind 2021 gekomen tot het Tussenakkoord 'Samenwerken aan een solide woningmarkt in Haaglanden 2021-2030 - de eerste stap'. De verschillen tussen gemeenten zijn (nog) aanzienlijk. Hoewel het tussenakkoord een belangrijke mijlpaal - zo stijgt het percentage van de woningvoorraad dat tot de doelgroepvoorraad behoort - moet er nog veel gebeuren voordat alle regionale doelen, zoals een meer evenwichtige spreiding van de doelgroepvoorraad, volledig worden behaald. Om de woningnood te verkleinen groeien gemeenten in Haaglanden snel door nieuwbouw en transformatie. Dat geeft druk op de bereikbaarheid (ontsluitingen en openbaar vervoer), leefbaarheid, woonaantrekkelijkheid en ruimte voor bedrijvigheid. Die druk wordt fysiek en bestuurlijk zichtbaar aan de gemeentegrenzen, in snelgroeiende gemeenten als Rijswijk en Zoetermeer (New Town) en in de toenemende zorgen van inwoners bij (nieuw)bouwprojecten.

Woningen worden veelal toegevoegd op plekken waar voorheen bedrijven stonden en bedrijventerreinen worden gewijzigd naar gemengd woon-werkgebied. Ruimte voor bedrijvigheid blijft nodig, want waar wordt gewoond moet ook kunnen worden gewerkt. De groei van het aantal inwoners gaat hier hand in hand met de groei van economische ontwikkelingen. Uit de behoefteraming bedrijventerreinen

Gedeputeerde Baljeu tekent voor de aanvang van WarmtelinQ (Delft) met directie WarmtelinQ en Maaike Zwart (wethouder Delft).

Zuid-Holland blijkt dat vraag en aanbod van bedrijven in Haaglanden niet in balans zijn. Met name de watergebonden en hogere milieucategorie (HMC) bedrijvigheid staan onder grote druk. Begin 2022 hebben gemeenten in Haaglanden en de provincie het Woon-werkakkoord 'Durf te kiezen' gesloten. Daarnaast zijn een zevental gemeenten verenigd in het Businesspark Haaglanden (BPH). Aandacht vanuit BPH gaat uit naar ruimte en groei van bedrijven en banen en zorg voor voldoende instrumenten en middelen voor kleinschalige herstructurering. Ruimtelijk-economische en woningbouw-vraagstukken noodzaken tot blijvende aandacht in Haaglanden en zetten de bestuurlijke relaties onder druk.

Daar waar wordt gewoond en gewerkt moet ook ruimte zijn om te kunnen ontspannen in een gezonde groenblauwe leefomgeving. In samenwerking met de gebiedsgemeenten werken Gedeputeerde Staten aan de uitwerking van de adviezen van de de provinciaal adviseur ruimtelijke

Gedeputeerde Koning ondertekent het Tussenakkoord Haaglanden.

kwaliteit Harm Veenbos uit de Halfwegevaluatie Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Verder heeft zich op initiatief van de provincie gebogen over de vraag hoe deze zone ook in 2030 en daarna aantrekkelijk blijft en hiertoe een toekomstbeeld geschetst.

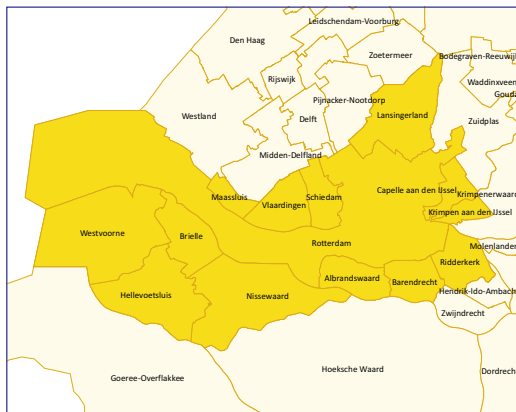
De gemeenteraadsverkiezingen hebben niet tot grote wijzigingen geleid in de gemeenten in Haaglanden. In de nieuwe coalitie- en raadsakkoorden 2022-2026 wordt er verschillend geschreven over regionale samenwerking. Het regionale en collectieve belang staat staat hierin vaker haaks op het gemeentelijke en individuele belang. Enerzijds wordt door een deel van de gemeenten regionale samenwerking als collectief waardevol beschouwd, met de boodschap dat je samen verder komt. Anderzijds is er een aantal gemeenten die regionale samenwerking voornamelijk beschrijven in termen van gemeentelijke belangenbehartiging.

In de praktijk zien we als provincie in Haaglanden, op initiatief van de gemeente Den Haag, een positieve productieve verdergaande samenwerking ontstaan op het gebied van de fysieke leefomgeving. Alle decentrale overheden onderstrepen de grote urgentie om regionale opgaven integraal gezamenlijk op te pakken. Dit krijgt de komende jaren een vervolg en daarmee wordt er ingezet op de één-overheidsgedachte in Haaglanden.

4.3.2 Rotterdamse regio

Belangrijke opgaven voor de Rotterdamse Regio zijn het versterken van het economisch vestigingsklimaat en de transitie naar een duurzame economie. Ook de woningbouwopgave en het verbeteren van de bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid vereisen een krachtige samenwerking van overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners. De Rotterdamse Regio is monocentrisch: alle hoeken van de regio zijn gericht op het grootstedelijk centrum van Rotterdam. Daardoor is er een grote urgentie voor meer regionale samenwerking en afstemming. Afgaande op de in 2022 gesloten coalitieakkoorden wordt deze urgentie wisselend (h)erkend. Er zijn gemeenten die de noodzaak van een sterkere regionale samenwerking onderschrijven. Andere gemeenten focussen meer op het lokale belang en hebben minder oog voor het regionale belang.

In gesprek met gemeenten vraagt de provincie aandacht voor het belang van goede regionale

samenwerking. Zo is op verzoek van Barendrecht en Vlaardingen een bijdrage geleverd aan de inwerkprogramma's voor nieuwe raadsleden, waarbij ook het belang van regionale samenwerking ter sprake kwam. Gelet op de bestuurlijke ontwikkelingen die spelen voor de onder deze regio vallende subregio's van de BAR en de Nieuwe Waterweg Noord worden deze hierna apart toegelicht.

BAR (Barendrecht, Albrandswaard, Ridderkerk)

De bestuurlijke ontwikkeling binnen de BAR hangt nauw samen met de grote en unieke verkiezingsoverwinning van Echt voor Barendrecht (EVB) bij de raadsverkiezingen in Barendrecht. De EVB behaalde 20 van de 29 zetels. Het nieuwe college bestaat uit drie EVB-wethouders en een externe vierde, niet EVB-wethouder, verantwoordelijk voor het sociaal domein. Een voor de EVB belangrijk speerpunt is het ontmantelen van het BAR-construct en het bouwen van een betrokken en slagvaardige eigen ambtelijke organisatie voor Barendrecht. Albrandswaard wil juist de bestaande samenwerking in BAR-verband voortzetten en versterken. Ridderkerk wil taken meer specifiek per gemeente gaan organiseren, maar in tegenstelling tot Barendrecht wel in BAR-verband en niet daarbuiten. Hierdoor kwam de samenwerking in BAR-verband en het model van de BAR-organisatie onder grote politieke druk.

"De provincie mag ook haar verschillende rollen innemen. Niet alleen zalvend, ook kaderstellend. Al moet je wel altijd oppassen dat je niet op elkaars stoel gaat zitten"

Ambtelijke bijeenkomst Programma Beter Bestuur, 8 november jl

Gelet op de uiteenlopende standpunten is op voorstel en op kosten van de provincie de heer Eenhoorn aangetrokken als externe procesbegeleider. De door hem gevoerde gesprekken met de drie colleges maakten duidelijk dat partijen bereid zijn tot een compromis. Zij aanvaardden de verantwoordelijkheid voor een ordentelijk ontvlechtingproces, inclusief de financiële afwikkeling. Op 11 oktober 2022 vond hierover besluitvorming plaats door de drie colleges. De besluiten van de colleges zijn verzonden aan de gemeenteraden, de medewerkers en het Dagelijks en Algemeen Bestuur van de BAR. Inzet is dat er snel besluiten volgen over de inrichting van het ontvlechtingproces, waarbij het belang van inwoners en medewerkers voorop staat.

Evenals de colleges zijn Gedeputeerde Staten zich ervan bewust dat een gedeeltelijke ontvlechting grote gevolgen heeft voor de medewerkers. Met name de positie van Albrandswaard is hierbij het meest kwetsbaar. Ook de financiële consequenties van ontvlechting zijn voor de betrokken gemeenten groot. Als financieel toezichthouder op gemeenten houdt de provincie de vinger aan de pols. In lijn met de door Gedeputeerde Staten gevolgde inzet blijft de provincie op ambtelijk en bestuurlijk niveau nauw betrokken bij de uitwerking van het vervolgtraject om de BAR-gemeenten te ondersteunen.

Nieuwe Waterweg Noord (Maassluis, Vlaardingen, Schiedam)

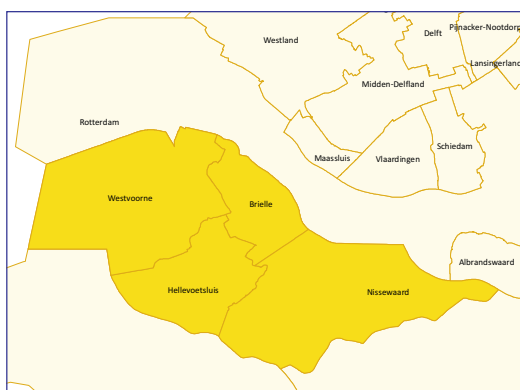
De gemeenten Maassluis, Vlaardingen en Schiedam continueerden in 2022 hun goede samenwerking op het sociaal domein in Stroomopwaarts (participatiewet) en ROGplus (uitvoering Wmo). Ook in de Hoekse Lijn Alliantie werd vanuit een verstedelijkingsopgave samengewerkt met Rotterdam (Hoek van Holland) en de provincie in de gebieden rond de metrohaltes (wonen, werken en landschap). Daarnaast werkten de gemeenten samen met de Riverboard aan het thema Leven Lang Ontwikkelen.

De gemeenten Maassluis, Vlaardingen, Rotterdam en de provincie werden het in juli 2022 eens over een Woon-werkakkoord Hoekse Lijn voor de regio met afspraken over de bouw van extra betaalbare woningen en goede ruimtes voor werklocaties. In het akkoord zijn afspraken vastgelegd tussen de gemeenten en de provincie voor zowel de korte als lange termijn om de bouw van betaalbare woningen te versnellen en tegelijkertijd voldoende en kwalitatief goede ruimte te behouden voor werklocaties.

Gedeputeerde Koning bij de ondertekening van het Woon-werkakkoord Hoekse Lijn met Sjef Evers en Sjoerd Kuiper (wethouders Maassluis) en Ivana Somers-Gardenier (wethouder Vlaardingen).

De nieuwe ronde Regio Deals biedt kansen om de brede welvaart in deze regio te versterken door samen te investeren in de kwaliteit van wonen, leven en werken. In 2022 is een start gemaakt met het verkennen van de mogelijkheden voor een Regio Deal door de gemeenten Maassluis, Vlaardingen en Schiedam met Rotterdam West. In hoeverre de ambitie uit deze regio leidt tot een concrete aanvraag bij het Rijk wordt in 2023 duidelijk. Het initiatief daarvoor ligt bij de gemeenten. De provincie blijft vanuit een informerende en coördinerende rol meedenken over de kansen voor deze regio. Als de gemeenten een propositie willen voorbereiden, is de provincie bereid hierbij een faciliterende rol te vervullen.

4.3.3 Voorne-Putten

Een ruime meerderheid van zowel de Tweede als de Eerste Kamer stemde op respectievelijk 17 mei en 12 juli 2022 in met het wetsvoorstel Samenvoeging Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne. Met dit goedgekeurde wetsvoorstel gaan de drie genoemde gemeenten per 1 januari 2023 op in de nieuwe gemeente Voorne aan Zee.

In de aanloop naar deze fusie brachten Gedeputeerde Staten op 6 september 2022 een werkbezoek aan Voorne. Hierbij werden bezoeken gebracht aan de testlocatie met drijvende zonnepanelen, het Field Lab Oostvoornse Meer en het Scheepvaart en Transport College Brielle (STC) bij de Green Technology Campus, waar studenten en bedrijven van elkaar leren over proces- en onderhoudstechniek op het gebied van duurzame energiebronnen.

Ook keken de bestuurders vooruit naar de toekomst van de nieuwe gemeente, die voor grote opgaven staat op het gebied van kustontwikkeling, wonen, welzijn, zorg, natuur en recreatie. Samen met de Voornse bestuurders ondertekenden Gedeputeerde Staten het Uitvoeringsprogramma Voorne aan Zee. Met de vaststelling van dit uitvoeringsprogramma is een eerste stap gezet in de concretisering van de samenwerking vanuit de nieuw te vormen gemeente met de provincie, regio, inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen.

Commissaris van de Koning Smit en gedeputeerde Potjer bij de ondertekening van het Uitvoeringsprogramma Voorne aan Zee.

Op 23 november 2022 vonden de herindelingsverkiezingen voor de nieuwe gemeente Voorne aan Zee plaats. Voor meer informatie over het fusieproces zie: Op weg naar één gemeente op Voorne.

Ook na de fusie per 1 januari 2023 blijft de provincie zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau nauw verbonden met de nieuwe gemeente Voorne aan Zee. De ambitie van de provincie is om de samenwerking met de nieuwe gemeente rond de in het uitvoeringsprogramma genoemde thema's te intensiveren. De provinciale inzet blijft er de komende jaren op gericht om de nieuwe gemeente te ondersteunen met het maken van de noodzakelijke schaa sprong binnen de regio Zuid-Holland Zuid.

4.4 Zuid-Holland Zuid

Op het schaalniveau Zuid-Holland Zuid is de formele samenwerking tussen de gemeenten gericht op het vlak van uitvoering van wettelijk verplichte samenwerkingsverbanden – de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid en de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. Het derde samenwerkingsverband, de Dienst Gezondheid & Jeugd, omvat de verplichte GGD-samenwerking en vrijwillige samenwerking rond de handhaving Leerplichtwet en ‘Veilig thuis’.

Het Bestuurlijk Regionaal Ecosysteem (BRE) Zuid-Holland Zuid

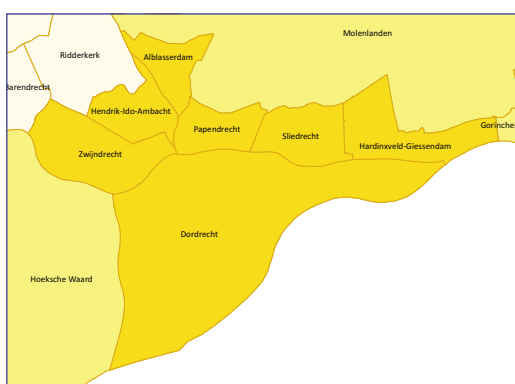
De regio Zuid-Holland Zuid staat voor grote maatschappelijke opgaven: van het investeren in wonen en bereikbaarheid tot klimaatadaptatie en een sterke, innovatieve economie. Met de complexiteit van de opgaven neemt het belang toe van triple helix samenwerking in de regio – tussen gemeenten, het waterschap en de provincie én met maatschappelijke en economische partners – bij de realisatie van publieke waarde.

Om meer grip te krijgen op ‘de regio’ en de factoren die bijdragen aan het realiseren van publieke waarde

in die regio, doen de Rijksuniversiteit Groningen en Berenschot hiernaar in tien regio’s onderzoek, waaronder Zuid-Holland Zuid. Het samenspel tussen het BRE, het economische ecosysteem en het maatschappelijke ecosysteem staat hierbij centraal. De provincie subsidieert het onderzoek en ook het ministerie van BZK heeft zich financieel en inhoudelijk gecommitteerd. Het BRE-rapport over Zuid-Holland Zuid is op 6 december jl. verschenen.

De provincie heeft destijds de regio gestimuleerd om aan het BRE-onderzoek mee te doen. Dit vanwege het complexe karakter van een regio die voordeel zou kunnen halen uit slimme onderlinge samenwerking. De regio kent flinke uitdagingen als het gaat om bijvoorbeeld bereikbaarheid, klimaatadaptatie, economische ontwikkeling en verbetering van de brede welvaart. Vraagstukken rond de verdeling van schaarste (o.a. ruimte) los je niet in je eentje op. En de samenhang tussen deze opgaven neemt de komende jaren alleen maar toe. Anderzijds is een regio te zien waarvan de drie subregio's elk afzonderlijk behoorlijk zijn georiënteerd op Rotterdam en in het geval van de Hoeksche Waard ook op Goeree-Overflakkee en Voorne-Putten. In Zuid-Holland Zuid is geen sprake van één congruent bestuurlijk regionaal ecosysteem. Maar er is ook sprake van een

regio die er in de afgelopen jaren op verschillende onderdelen in is geslaagd om publieke waarde te realiseren, zoals via de twee Regio Deals. Het BRE-rapport geeft inzicht in hoe de regio Zuid-Holland Zuid werkt aan publieke waarde en welke factoren het succes van regionale samenwerking bepalen. Het rapport bevat ook aanbevelingen naar de toekomst. Verwacht mag worden dat het BRE-rapport aanleiding zal geven tot een brede discussie over de inhoud en vorm van regionale samenwerking. Dit kan partijen helpen om effectiever op te treden in het regionale samenspel en ook om lokale doelstellingen beter te realiseren.

4.4.1 Drechtsteden

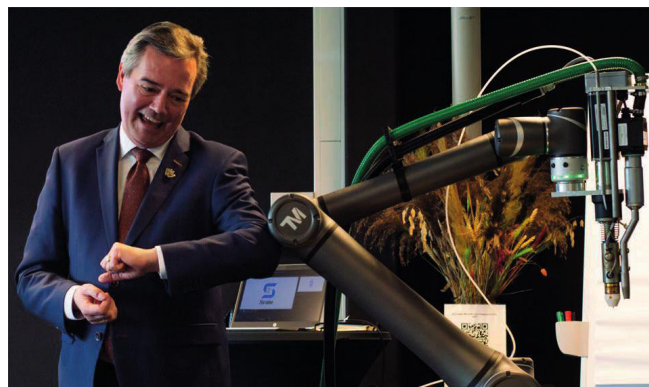
De regionale samenwerking in de Drechtsteden heeft in de afgelopen periode een transformatie ondergaan. Vanaf 2022 zijn de bevoegdheden teruggegaan naar de zeven afzonderlijke gemeenteraden en de Drechttraad is met ingang van 1 januari 2022 opgeheven. Eind 2021 werd de nieuwe samenwerking gelanceerd onder de naam 'Smart Delta Drechtsteden'. De focus van de samenwerking ligt op het ruimtelijk-economische domein en vooral op de realisatie van de ambities uit de regionale Groeiagenda 2030. Het gaat daarbij om de thema's Bouwen en Wonen, Bereikbaarheid en Mobiliteit, Werken en Economie, en de Energietransitie. Voor de bedrijfsvoering is Dordrecht vanaf 1 januari 2022 centrumgemeente en de sociale dienst is ondergebracht in een aparte gemeenschappelijke regeling. De keuze om de bevoegdheden terug te leggen bij de gemeenteraden betekent dat voor specifieke onderwerpen gelegenheidscoalities worden gevormd.

De gemeenten willen bij de samenwerking binnen Smart Delta Drechtsteden niet alleen de overheden, maar ook maatschappelijk initiatief en bedrijfsleven een rol laten spelen. Deze intentie moet in de

komende periode nog meer vorm krijgen. Het is nog wel zoeken naar bruggenbouwers die in staat zijn om verbindingen tussen de verschillende domeinen in de regio aan te brengen.

In hun brief van 15 december 2020 aan de Drechtsteden hebben Gedeputeerde Staten onder meer aangegeven dat ze de verandering in de samenwerking een logische stap vinden, maar is ook aandacht gevraagd voor de strategische en uitvoeringskracht van de kleinere gemeenten. Dit blijft ook twee jaar later een punt van zorg. Door personele krapte en vele wisselingen is te zien dat de continuïteit op belangrijke dossiers soms onder druk staat en dat kleinere gemeenten kwetsbaar zijn. Als sommige gemeenten niet kunnen leveren, kan dit zijn weerslag hebben op de gehele Drechtsteden. Grote opgaven vragen immers om een gezamenlijke aanpak. Op het dossier woningbouw hebben de Drechtsteden in de afgelopen jaren onvoldoende gerealiseerd. Nu de weg naar boven gevonden lijkt te zijn, is het zaak om dit in de komende jaren vol te houden.

Medio 2020 hebben de Drechtsteden samen met de gemeente Gorinchem en de provincie een Regio Deal afgesloten met het Rijk. De deal loopt tot 1 oktober 2025 en omvat € 45 miljoen aan investeringen waarvan € 22,5 miljoen door het Rijk wordt bijgedragen en eenzelfde bedrag vanuit regio en provincie. De deal wordt ingezet voor investeringen op het gebied van Human Capital, toegepaste innovatie en dynamische oevers. In 2023 zal bijvoorbeeld het nieuwe Kopgebouw in het Leerpark voor nieuwe HBO-AD opleidingen worden opgeleverd en langs de rivieroeveren worden binnen de looptijd van de deal enkele transformaties gerealiseerd. De brede

Gedeputeerde Stolk geeft het startsein voor de Maakfabriek Dordrecht in het kader van de Regio Deal Drechtsteden-Gorinchem.

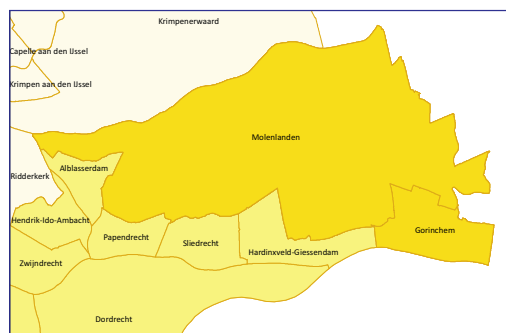
welvaart in de regio wordt door de deal versterkt, maar er moet nog wel veel gebeuren voordat de achterstand is ingehaald. Daarom overweegt de regio om in een van de komende tranches van Regio Deals een nieuwe aanvraag te doen.

In de voortgangsrapportage Beter Bestuur 2021 hebben we opgemerkt dat het voor de Drechtsteden noodzakelijk is dat ze voor steeds meer maatschappelijke opgaven de verbinding zoekt met haar omgeving. Als provincie vinden het dan ook positief dat de nieuwe structuur van Smart Delta Drechtsteden meer ruimte biedt voor samenwerking met partners van buiten de Drechtsteden. Met Gorinchem is de samenwerking al geïntensiveerd via de lijn van de gezamenlijke Regio Deal. De vraag naar nut, vorm en inhoud van de samenwerking op het niveau van Zuid-Holland Zuid en in bredere zin Zuidelijk Zuid-Holland (inclusief de Zuid-Hollandse eilanden en de BAR-gemeenten) is minder eenvoudig te beantwoorden. De provincie hoopt dat de resultaten van het BRE-onderzoek Zuid-Holland Zuid dat op 6 december 2022 is gepresenteerd, kan helpen om daar met elkaar een antwoord op te formuleren.

De gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 hebben niet geleid tot grote verschuivingen in de coalities en ambities. Meest opvallend is Dordrecht waar de lokale partij Beter voor Dordt na 12 jaren in de coalitie te hebben gezeten, plaats heeft gemaakt voor GroenLinks.

4.4.2 Alblasserwaard

In de regio Alblasserwaard zijn in de afgelopen periode grote stappen gezet. Er is eerder al aangegeven dat de bestuurlijke relaties tussen de gemeente Gorinchem en de andere gemeenten in de regio sterk zijn verbeterd. De adviezen uit het onderzoek 'Samen voor elkaar' van Berenschot (2019) over de centrumfunctie van Gorinchem en de verhouding met haar omgeving zijn met veel enthousiasme opgevolgd. De in vier provincies gelegen functionele regio Gorinchem heeft weer toekomstperspectief gekregen. Men weet elkaar weer te vinden, zoals bij de lobby voor behoud van de spoedeisende hulp van het Beatrixziekenhuis. Ontwikkelingen zoals de realisatie van 'I-lab' in Gorinchem voor innovatie en een betere aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt via de Regio Deal Drechtsteden-Gorinchem leveren een belangrijke bijdrage aan de versterking van de regio.

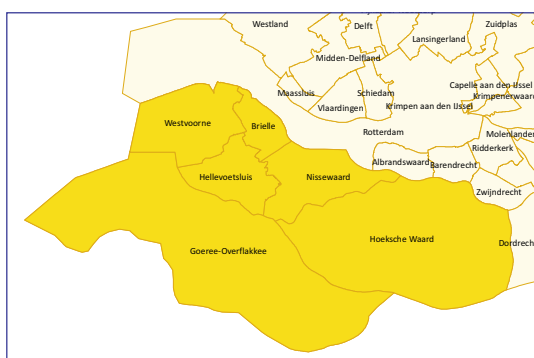
De herindelingen Vijfheerenlanden en in mindere mate Molenlanden per 1 januari 2019 hebben de regio veel energie gekost. De provinciale grenzen werden verlegd en dat betekende dat voor de vrijwillige samenwerkingsverbanden knopen moesten worden doorgesneden. Met name rond het sociale domein leverde dat spanning op. Inmiddels zijn er goede afspraken gemaakt en zijn het voortbestaan van de gemeenschappelijke regeling Avres en de arbeidsmarktregio Gorinchem gewaarborgd doordat Vijfheerenlanden hierbij aangesloten blijft. Een goede, werkbare oplossing voor de laatste dossiers en de finale afhechting tussen de beide provincies leidden ertoe dat een streep kon worden gezet onder deze jarenlang voortdurende kwestie en dat er weer vooruit kan worden gekeken.

De gemeenten in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, provincies, waterschap, maatschappelijke organisaties, bedrijven, inwoners, omliggende gemeenten en samenwerkingsverbanden hebben in 2018 een Regionaal Maatschappelijke Agenda (RMA) gesloten. Deze agenda heeft in de moeilijke tijden rond de herindelingen een belangrijke samenbindende functie gehad. Op veel van de vijftien benoemde maatschappelijke opgaven zijn relevante resultaten bereikt. In december 2021 is de RMA geactualiseerd en zijn de opgaven door clustering en afronding naar tien teruggebracht. Momenteel wordt nagedacht over de vorm van samenwerking. Daarbij staat de samenwerking in de MRA an sich niet ter discussie.

In de voortgangsrapportage Beter Bestuur 2021 is gewezen op het initiatief van een Agri&Food campus in Molenlanden. Dit initiatief uit de samenleving als motor voor innovatie bij bedrijven en voor samenwerking tussen onderwijs en ondernemers krijgt steeds meer gestalte. Dergelijke initiatieven worden door ons gewaardeerd. Wel wijst de provincie op het belang om dergelijke ontwikkelingen goed af te stemmen met de campussen in Dordrecht en

Gorinchem, zodat de campus kansrijk is en de gehele regio een impuls kan geven. Ook zou een Agri&Food campus wellicht onderdeel kunnen zijn van een toekomstige Regio Deal aanvraag.

De gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 hebben geleid tot opmerkelijke verschuivingen in beide gemeenten. In Molenlanden is het CDA ingewisseld voor de SGP in een college met de lokale partij Doe meel en VVD. In Gorinchem is Stadsbelangen de enige continue factor in het college. Overigens hebben coalitie en oppositie stuivertje gewisseld. Op de belangrijkste dossiers lijken de verschuivingen in de colleges geen invloed te hebben.

4.4.3 Zuid-Hollandse Eilanden

De zes gemeenten op de Zuid-Hollandse eilanden Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Voorne-Putten vinden elkaar al langer waar nodig, en werken sinds kort als regio Zuid-Hollandse Delta intensiever samen op de inhoudelijke opgaven die op de eilanden afkomen. De directe aanleiding voor deze samenwerking was de mogelijkheid in 2019 om gezamenlijk een Regio Deal aan te vragen. Deze aanvraag voor een Regio Deal vanuit de Zuid-Hollandse Delta is in 2020 door het Rijk gehonoreerd. Vanuit rijksmiddelen is een bedrag van maximaal € 7,5 miljoen beschikbaar gesteld. De onderwerpen waarop de Regio Deal betrekking heeft zijn agrifood, landschap en toerisme, duurzaamheid (circulaire economie en waterstof) en onderwijs en arbeidsmarkt. De provincie was geen mede-indiener, maar heeft op onderdelen meegewerkt aan het opstellen van de aanvraag van de Regio Deal. Nu neemt de provincie deel aan het ambtelijke Strategisch kernteam en aan het bestuurlijke Rijk-regio overleg Regio Deal Zuid-Hollandse Delta (met gedeputeerden Potjer en Stolk). Er komt een groot aantal transitieopgaven op de eilanden af zoals

Commissaris van de Koning en gedeputeerde De Zoete bij het bezoek van minister Hanke Bruins Slot (BZK) aan de Zuid-Hollandse Delta in kader van de Regio Deals.

duurzame mobiliteit, schone energie, versterken van de natuur en het bevorderen van een veilige en gezonde leefomgeving. Dat gaat verder dan het programma van de Regio Deal. Daarom hebben de gemeenten in 2021 samen met de provincie, het Rijk en alle relevante stakeholders een verkenning uitgevoerd naar een strategische agenda. Uit deze conceptverkenning zijn drie transitieopgaven naar voren gekomen waarmee de eilanden hun samenwerking kunnen verbreden:

1. Een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving
 - Ecosystemen in balans, Klimaatbestendig, en Natuur, landschap en recreatie op niveau.
2. Vitale wijken en kernen
 - Veilige en leefbare omgeving, Passende en duurzame woning voor iedereen, en Gezonde en leefbare kernen;
3. Een innovatieve, bereikbare, duurzame economie en arbeidsmarkt
 - Duurzame energie en circulariteit, Duurzame mobiliteit, en Onderwijs en arbeidsmarkt in balans.

Op basis van de resultaten van de conceptverkenning is in 2022 gewerkt aan een propositie voor de eilanden en een Visie 2050. Deze propositie wordt ook gebruikt voor een mogelijke tweede aanvraag Regio Deal in november 2023. Op 5 oktober is de concept propositie gepresenteerd tijdens het Rijk – provincie – regio overleg (in aanwezigheid van gedeputeerde Potjer). Voor de lopende Regio Deal is een Regioboard in het leven geroepen. Hierin zitten vertegenwoordigers vanuit verschillende maatschappelijke middenvelden van de drie eilanden. De Regioboard buigt zich ook over de wijze waarop de huidige samenwerking versterkt en verbreed kan

worden. De insteek is: lokaal wat moet, regionaal wat kan. De provincie heeft rond de herindelingen van Goeree-Overflakkee en de Hoeksche Waard met deze gemeenten gebiedsprogramma's opgestart. De evaluatie van de programma's is positief; zo is de samenwerking verbeterd en zijn projecten sneller uitgevoerd. Ook is er meer begrip geweest voor elkaars standpunten wat resulteerde in verscheidene win-win situaties. Deze gemeenten kiezen er nu voor om nog geen 'nieuw' gebiedsprogramma op te stellen, maar op basis van de strategische agenda een lokale uitvoeringsagenda op te stellen (verwachting medio 2023). Overigens betekent dit niet dat de opgaven uit de gebiedsprogramma's zijn stilgelegd. Hieraan wordt gewerkt. In het kader van het fusieproces naar de gemeente Voorne aan Zee is wel een uitvoeringsprogramma opgesteld.

Wij hebben gemerkt dat de gemeenten in de Zuid-Hollandse Delta goede bestuurlijke contacten met de provincie waarderen. Het college van Gedeputeerde Staten komt daar graag aan tegemoet. De strategische agenda is bij uitstek het vliegwiel om de bestuurlijke contacten in de toekomst verder te intensiveren.

Nazorg herindelingen

Tijdens het herindelingsproces in de aanloop naar de vorming van de gemeente Hoeksche Waard, was er zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau een grote betrokkenheid van de provincie. Deze betrokkenheid werd na de ingangsdatum van 1 januari 2019 gemist door de Hoeksche Waard. En al beweert een nieuwe, zelfbewuste gemeente uiteraard anders, er was toch meer betrokkenheid nodig om vanaf de start de

"De vraag is: wat mogen wij vragen van de provincie? En wat mag de provincie van ons vragen?"

Ambtelijke bijeenkomst Programma Beter Bestuur,
8 november jl

stappen te maken in de schaa sprong. Van belang is immers dat nieuwe heringedeelde gemeenten groter leren denken, scherpe (boven)regionale doelen stellen, slimme coalities vormen en nieuwe verbindingen met buurgemeenten aangaan. Gelet op de noodzaak voor de (nieuwe) gemeenten Hoeksche Waard en Voorne aan Zee om deze schaa sprong in strategisch handelen zichtbaar te maken, blijft de provinciale inzet erop gericht om nieuwe gemeenten ook na de fusie te ondersteunen. Randvoorwaarde hierbij is dat de provincie zowel ambtelijk als bestuurlijk nauw verbonden blijft met heringedeelde gemeenten.

Bijlage

Effectief en Presterend

- Inventarisatie regionaal herontwerp
- Gebiedscheck programma
- ◎ Regionaal herontwerp | Eerste stappen
- BRE-onderzoeken
- Inzicht lokale maatschappelijke opgaven
- ◎ Ambities lokale partners
- ◎ Triple helix samenwerking
- ◎ Uitvoeringsprogramma Regio Deals
- ◎ Realisatie Regio Deals
- Bestuurlijke agenda Z-H

Responsief en Verbonden

- Uitbreiding subsidieregeling Intergemeentelijke Samenwerking (IGS)
- Kennisdeling digitale participatie
- Participatie in de Regionale Energiestrategie (RES)
- Participatie en Omgevingswet
- Reisgids kernendemocratie
- (Online) participatievormen
- Provinciedeel Digitale Democratie
- ◎ Adviesfunctie participatie
- ◎ Netwerkbijeenkomsten
- ◎ Inzet gemeenteraadsverkiezingen
- Deelname bijeenkomsten
- ◎ Samenwerking kernendemocratie
- Conferentie kernendemocratie
- Onderzoek participatie en vertrouwen
- Samenwerking kwaliteit openbaar bestuur (KOB)

Robuust en Integer

- ◎ Lobby voor betere financiële verhoudingen
- Vrije ruimte gemeenten
- Corona; gevolgen financieel toezicht
- Begrotingsscan
- ◎ Goede voorbeelden delen over sturing jeugdzorg
- Interbestuurlijk toezicht
- Dilemma's democratische legitimiteit van de RES
- Regionaal beïnvloeden | volksvertegenwoordigers
- ◎ Weerbaarheid en Ondermijning
- Ondersteunen lokale en regionale onderzoeksjournalistiek
- ◎ Samenwerkingscultuur gemeenteraden
- ◎ Databeheer
- ◎ Digitalisering

Lerend en Innoverend

- Zuid-Holland Academie
- Leergang Zuid-Holland. Taaie Thema's en Duivelse Dilemma's
- ◎ Blick op Bestuur en Focus op Financiën bijeenkomsten
- ◎ Onderzoek vanuit behoeften
- Innovatieve initiatieven
- ◎ Onderzoeken wenselijkheid interview bestuursleden
- Implementeren model 'interbestuurlijk werken'
- Regionaal belang bijeenkomst raadsleden
- Griffiersbijeenkomst gemeenteraadsverkiezingen

Effectief en Presterend

- **Inventarisatie regionaal herontwerp**
We hebben zes regio's als kansrijk aangemerkt voor regionaal herontwerpen: Duin- en Bollenstreek, Haagse regio, Midden-Holland, de Waterwegregio, Zuid-Holland Zuid en de Zuid-Hollandse Delta bijgekomen.
- **Gebiedscheck programma**
De Duin- en Bollenstreek, Waterwegregio, Zuid-Hollandse Delta, Zuid-Holland Zuid en Midden-Holland hebben ambitie getoond om met de ontwikkeling van de regio aan de slag te gaan.
- **Regionaal herontwerp | Eerste stappen**
We zijn aan de slag gegaan met diverse activiteiten in de vijf regio's, zoals een verkenning of een onderzoek naar het bestuurlijk regionaal ecosysteem (BRE).
- **BRE-onderzoeken**
Middels onderzoeken naar het bestuurlijk regionaal ecosysteem (BRE) hebben we in Zuid-Holland Zuid en Midden-Holland een beter beeld gekregen van het gebied en het functioneren van de netwerken daarbinnen.
- **Inzicht lokale maatschappelijke opgaven**
Om de maatschappelijke opgaven helder te krijgen hebben we in de Zuid-Hollandse Delta een verkenning naar de haalbaarheid van een Strategische Agenda uitgevoerd.
- **Ambities lokale partners**
In de Waterwegregio wordt gekeken naar nieuwe mogelijkheden voor een gezamenlijke Regio Deal, waar het eerder wegens onvoldoende draagvlak niet mogelijk was om een alternatieve deal te sluiten.
- **Triple helix samenwerking**
Naast de uitkomst van de BRE-onderzoeken, zien we gebruik van het instrument Regio Deals als waardevol voor de versterking van triple helix netwerken in de regio.
- **Uitvoeringsprogramma Regio Deals**
We ondersteunen regio's bij het opstellen van regionale uitvoeringsprogramma's die nodig zijn voor de aanvraag van een Regio Deal.
- **Realisatie Regio Deals**
We stimuleren regio's om Regio Deals te sluiten, waarmee afspraken worden gemaakt over de realisatie van uitvoeringsprogramma's. De drie Zuid-Hollandse aanvragen voor de vierde tranche Regio Deals hebben we ondersteund en bij de aanvraag voor Delft West zijn we mede-indiener.'
- **Bestuurlijke agenda Z-H**
Het manifest "Samen aan de slag" is op 15 oktober 2020 gelanceerd en de overheden in Zuid-Holland zijn opgeroepen om zich aan te sluiten. Deze actie is medio 2021 beëindigd.

Responsief en Verbonden

- **Uitbreiding subsidieregeling Intergemeentelijke Samenwerking (IGS)**
In april 2020 is de subsidieregeling Intergemeentelijke samenwerking uitgebreid met de mogelijkheid om financiële steun te krijgen bij het opstellen van een participatievisie en/of kernenbeleid.
- **Kennisdeling digitale participatie**
In juli 2020 organiseerden we voor 75 deelnemers een webinar met lessen en succesvoorbeelden van digitale participatie.
- **Participatie in de Regionale Energiestrategie (RES)**
In juli 2020 publiceerden we de analyse van de participatietrajecten per Regionale Energiestrategie, met daarin praktische voorbeelden en tips voor participatie bij de [energietransitie](#).
- **Participatie en Omgevingswet**
Vanaf september 2021 hebben reeds circa 75 ambtenaren van overheden de interbestuurlijke - en mede door ons ontwikkelde - verdiepings-training over participatie en de Omgevingswet gevolgd.
- **Reisgids kernendemocratie**
In oktober 2022 heeft Berenschot in opdracht van het ministerie van BZK de reisgids kernendemocratie gepubliceerd, waarin zij voortbouwen op de eerder door ons gemaakte handreiking kernendemocratie.
- **(Online) participatievormen**
We zijn doorgegaan met het experimenteren met (online) participatievormen, onder meer door Blik op Bestuur en de provincieideal Digitale Democratie. Ook blijven we beschikbaar voor het geven van advies.
- **Provincieideal Digitale Democratie**
In de periode oktober 2020 - maart 2021 namen acht gemeenten en een waterschap deel aan de door ons geïnitieerde provincieideal Digitale Democratie, waarbinnen zij via concrete projecten konden experimenteren met open source digitale participatiemiddelen.
- **Adviesfunctie participatie**
Over de afgelopen collegeperiode hebben wij via tientallen gesprekken gemeenten en waterschappen in Zuid-Holland bijgestaan met raad en daad over participatie.
- **Netwerkbijeenkomsten**
Met de organisatie van een reeks aan (bestuurlijke) bijeenkomsten voor raadsleden, wethouders, burgemeesters, griffiers en ambtenaren hebben wij een actieve bijdrage geleverd aan het versterken van het bestuurlijke netwerk in Zuid-Holland.
- **Inzet gemeenteraadsverkiezingen**
Rondom de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 zijn er tal van netwerk- en informatiebijeenkomsten georganiseerd voor griffiers, gemeentesecretarissen, raadsleden en wethouders. Zoals de roadshow Zuid-Holland en het aansluiten bij inwerkprogramma's van raadsleden. Met het provinciale aanbod is een stevige basis gelegd voor een vruchtbare samenwerking de komende jaren.
- **Deelname bijeenkomsten**
We hebben bestuur en medewerkers van de provincie regelmatig laten deelnemen aan bijeenkomsten van regio's en gemeenten, mede omdat het team regioaccounts weer op volle sterkte is en actief in diverse gebieden.
- **Samenwerking kernendemocratie**
We onderhouden onze goede contacten met de Zuid-Hollandse Vereniging van Kleine Kernen en blijven in gesprek over het samen optrekken rond het thema kernendemocratie.

- **Conferentie kernendemocratie**

Op 11 oktober 2022 organiseerden we samen met de Vereniging Zuid-Hollandse Gemeenten en de Zuid-Hollandse Vereniging Kleine Kernen een conferentie over kernendemocratie, waarbij de dorpsraad Achthuizen de dorpskrachtprijs in ontvangst mocht nemen.

- **Onderzoek participatie en vertrouwen**

Begin december publiceerden wij de bijgevoegde onderzoeksrapporten naar de relatie tussen participatie en vertrouwen in het openbaar bestuur om zo het debat over de inzet en potentiële keerzijden van participatie verder te voeden/professionaliseren.

- **Samenwerking kwaliteit openbaar bestuur (KOB)**

We hebben de afgelopen jaren de samenwerking met gemeenten, waterschappen en beroepsverenigingen op het onderwerp kwaliteit openbaar bestuur geïntensiveerd en sterk verbeterd.

Robuust en Integer

- ◎ **Lobby voor betere financiële verhoudingen**
Er zijn diverse brieven en contactmomenten geweest met de Rijksoverheid om de (financiële) positie van decentrale overheden onder de aandacht te brengen en te pleiten voor betere interbestuurlijke en financiële verhoudingen.
- **Vrije ruimte gemeenten**
In maart 2021 is het rapport 'Roeien met te korte riemen' opgeleverd wat zeer waardevolle inzichten heeft gegeven in de discussie over de positie van gemeenten.
- **Corona; gevolgen financieel toezicht**
In 2020 werden in verband met de coronacrisis samen met de 12 provincies en het ministerie van BZK gesprekken gevoerd over de mogelijke gevolgen voor het financieel toezicht.
- **Begrotingsscan**
De afgelopen jaren hebben zeven gemeenten hier gebruik van gemaakt en uiteraard worden constant gesprekken gevoerd tussen gemeenten en provincie vanuit het financieel toezicht.
- ◎ **Goede voorbeelden delen over sturing jeugdzorg**
Er zijn meerdere (digitale) bijeenkomsten georganiseerd voor gemeenten over kosten-beheersing en sturing in de jeugdzorg.
- **Interbestuurlijk toezicht**
In 2021 is het Interbestuurlijk toezicht gemoderniseerd en zijn er nieuwe bestuursovereenkomsten met gemeenten gesloten.
- **Dilemma's democratische legitimiteit van de RES**
In 2021 is er een onderzoek door de NSOB afgerond naar de dilemma's met betrekking tot democratische legitimiteit van het proces van de Regionale Energie Strategie (RES).
- **Regionaal beïnvloeden | volksvertegenwoordigers**
In januari 2021 is er een technische sessie voor PS georganiseerd over de democratische legitimiteit van samenwerkingsverbanden en voor nieuwe raadsleden is op 7 september jl. is een webinar over 'Grip op samenwerking' georganiseerd.
- ◎ **Weerbaarheid en Ondernijming**
De laatste jaren is er geïnvesteerd in een beter beeld krijgen van de problematiek. De provincie gaat de besteding van impuls gelden van BZK coördineren, die bestemd zijn om de interne weerbaarheid en slagkracht van kleine(re) gemeenten te versterken bij ondernijming en andere vormen van oneigenlijke druk.
- **Ondersteunen lokale en regionale onderzoeksjournalistiek**
We hebben de journalistiek ondersteund door middel van de subsidierегeling 'kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse journalistiek.
- ◎ **Samenwerkingscultuur gemeenteraden**
Er is een verkenning uitgevoerd naar de meerwaarde van preventieve acties door de provincie.
- ◎ **Databeheer**
We bouwen samen met het Grenzeloos Datalandschap aan een netwerk van gemeenten, bedrijven en kennisinstellingen, die op een eenvoudige en slimme wijze data uitwisselen. Grenzeloos Dataschap.
- ◎ **Digitalisering**
De afgelopen jaren heeft de provincie meer grip op de impact van digitalisering op de kwaliteit van het openbaar bestuur gekregen, door trekker te zijn van de Interprovinciale Gids Ethiek en Digitale Transformatie, met daarin beginselen die processen en procedures ondersteunen.

Lerend en Innovierend

- **Zuid-Holland Academie**

De Zuid-Holland Academie is het kennis- en netwerkplatform van en voor het openbaar bestuur in Zuid-Holland. Ontmoeten, ontwikkelen en het overdragen van kennis staan hierbij centraal. De Zuid-Holland Academie is een initiatief van de provincie Zuid-Holland en de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten, samen met vertegenwoordigers van kennisinstellingen en alle beroepsgroepen uit het openbaar bestuur in Zuid-Holland.
- **Leergang Zuid-Holland. Taaie Thema's en Duivelse Dilemma's**

In een zestal bijeenkomsten lieten bestuurders, directieleden en leidinggevendenden in Zuid-Holland zich inspireren door verfrissende sprekers over diverse vraagstukken waar we in Zuid-Holland voor staan, en gingen gezamenlijk in gesprek.
- **Blik op Bestuur en Focus op Financiën bijeenkomsten**

Vanuit het programma Beter Bestuur organiseerden we zeven ambtelijke leerbijeenkomsten. Die gingen bijvoorbeeld over electorale geografie, coalitievorming, arbeidstekort, wetwijzingen en structurele en incidentele baten en lasten.
- **Onderzoek vanuit behoeften**

In samenwerking met Kennis Zuid-Holland zijn er samen met gemeenten drie onderzoeken uitgevoerd naar:

 1. financiële en beleidsvrije ruimte van gemeenten (maart 2021),
 2. democratische legitimiteit van de RES (maart 2021) en
 3. participatie en vertrouwen (december 2022).
- **Innovatieve initiatieven**

Samen met startups zijn er twee tools ontwikkeld die ambtenaren helpen in het monitoren en verbeteren van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Te weten:

 1. Oog op Zuid-Holland en
 2. Dashboard Interbestuurlijk toezicht Zuid-Holland.
- **Onderzoeken wenselijkheid intervisie bestuurders**

Uit een inventarisatie onder bestuurders blijkt dat er een behoefte is. Bureau Kabinet organiseert dit voor burgemeesters. Vanuit de Zuid-Holland Academie gaat dit in de toekomst georganiseerd worden voor wethouders in samenwerking met de Wethoudersvereniging.
- **Implementeren model 'interbestuurlijk werken'**

De één overheidsgedachte zoals omschreven in het rapport 'Nederland heeft één overheid nodig' is meegenomen in het (her)ontwerp Duin- en Bollenstreek. Zie programmalijs Robuust en Integer.
- **Regionaal belang bijeenkomst raadsleden**

De provincie Zuid-Holland heeft in samenwerking met het ministerie van BZK, de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en de Vereniging van Griffiers de bijeenkomst 'Grip op Samenwerken' georganiseerd voor raadsleden.
- **Griffiersbijeenkomst gemeenteraadsverkiezingen**

Samen met de Vereniging van Griffiers organiseerde de provincie een bijeenkomst voor griffiers over hun rol rondom de verkiezingen en om van elkaar te leren.

